

INTERNET ÉS MULIMÉDIA A KÖNYVTÁRHASZNÁLAT TANÍTÁSÁBAN

**MÓDSZERTANI SEGÉDANYAG
KÖNYVTÁROSTANÁROK SZÁMÁRA**

Készítette

CSÜLLÖGNÉ BOGYÓ KATALIN
könyvtári informatika szakos hallgató

Szakértő

DR. KOKAS KÁROLY
könyvtári informatikus

Tartalom

Bevezetés.....	3
1. Iskolai könyvtárak az információs társadalomban.....	5
1.1 Kihívások és válaszok.....	5
1.1.1 Oktatás.....	5
1.1.2 Iskolai könyvtár.....	8
1.2 Jogi alapok.....	11
1.3 Könyvtárhasználat a kerettantervben.....	12
1.3.1 A NAT és a kerettanterv.....	12
1.3.2 A célok megfogalmazása.....	13
1.3.3 Megjegyzések.....	15
1.4 A könyvtárhasználat tanítása.....	17
1.4.1 A könyvtárhasználat területei.....	18
1.4.2 A könyvtárhasználati órán alkalmazható módszerek.....	18
2. Számítógép az iskolai könyvtárban.....	20
2.1 Az internet.....	21
2.1.1 Keresőrendszerek.....	24
2.1.2 Portálok.....	27
2.1.3 Online könyvtári katalógusok.....	31
2.1.4 Elektronikus és digitális könyvtárak.....	34
2.1.5 Oktatási anyagok és oktatási háttéranyagok.....	37
2.2 A CD-ROM.....	39
2.2.1 Oktató CD-ROM-ok.....	40
2.2.2 Oktatási háttéranyagok.....	42
2.2.3 CD-ROM kritika.....	43
3. Óraleírás.....	46
Utószó.....	53
Melléklet.....	54
Bibliográfia.....	55

Bevezetés

Évszázadok óta az iskolai könyvtár hagyományos feladata az iskolában folyó tanulási-
oktatási folyamat kiszolgálása volt, s mint ilyen, elsősorban dokumentumokkal látta el a
diákokat és tanáraikat. Az információs társadalom kialakulásával változnak az iskola feladatai
is, s nem kis mértékben az iskolai könyvtáré is. Az oktatásban remélhetőleg mindinkább a
lexikális tudás megszerztetéséről a képesség- és készségfejlesztésre tevődik a hangsúly, s az
iskolai könyvtár az információkezelő technikák elsajátíttatásával támogatja ezt a folyamatot.

Az iskolai könyvtárnak több elnevezése is kialakult a funkció pontosabb
meghatározása érdekében. Szokták **médiatárként, forrásközpontként** vagy **információs
központként** is emlegetni, a cél azonban ugyanaz: a tanulók eszközökre és dokumentumokra
alapozott ismeretszerzését szolgálni, a könyvárat nyitott szellemi műhellyé tenni, segíteni az
iskola pedagógiai programjában megfogalmazott célok megvalósítását.

E célok elérésében nagy szerepe van a **könyvtárostanároknak**, akik egy személyben
könyvtárosok és pedagógusok, s létezésük, felkészültségük, lelkesedésük és odaadásuk talán
még a tárgyi feltételeknél is fontosabb. Tevékenységük rendkívül sokrétű. Végzik a
tradicionális könyvtári feladatokat – gyarapítanak, feldolgoznak, kölcsönöznek, tájékoztatnak,
stb. –, kialakítanak egy ösztönző közösségi szellemet a könyvtárban, **megtanítják és
begyakoroltatják az információszerzés- és kezelés hagyományos és legújabb módjait**. A
kerettanterv, s azt megelőzően a NAT külön órakeretet biztosít a könyvtárhasználat
elsajátítására. A könyvtárostanárral igyekszik – gyakran igen szűkös anyagi lehetőségein belül –
lépést tartani a dokumentumtermeléssel, azaz a hagyományosnak nevezhető
dokumentumtípusok (könyv, folyóirat, hanglemezzel, hangkazetta, diafilm, videokazetta) mellett
a legújabb, **elektronikus információhordozókat** (CD, CD-ROM) is beszerezni. Szerencsére
a Sulinetnek köszönhetően az ország iskoláinak nagy részében elérhető az **internet**, amely –
egyéb funkciói mellett – szinte korlátlan lehetőséget biztosít az információszerzésre.

Áttekintem a dolgozatban, hogy az információs társadalomban miként változnak az
iskola és vele összhangban az iskolai könyvtár feladatai, hogy hol és miként helyezkedik el a
könyvtárhasználat a kerettantervben. Céloom összefoglalását adni azoknak a jelenlegi
internetes és más elektronikus információhordozók által nyújtott lehetőségeknek, amelyeket a
könyvtárostanárral a könyvtárhasználati órákon, a könyvtárban tartott szakórákon, szakköri vagy
napközis foglalkozásokon, illetve a tanulók önálló felkészülésének segítségével eredményesen

használhat. Nem vállalkozhatom az összes forrás leírására, bemutatására, az összes alkalmazási terület feltárására, csupán néhány, általam a könyvtárostanári gyakorlatban kipróbált és bevált elektronikus információhordozóra, ezek legfontosabb ismérveire kívánom felhívni a figyelmet. A dolgozat végén egy olyan könyvtárhasználati óra leírását adom meg, amelynek témája a különböző információhordozók használatának a gyakorolása.

1. Iskolai könyvtárak az információs társadalomban

*Az iskolai könyvtár a feladatok sikeres ellátásához, a napjaink információra és tudásra alapozott társadalmában való eligazodáshoz szükséges alapvető információt és elképzeléseket, gondolatokat biztosítja. Az iskolai könyvtár a tanulókat permanens tanulási készségekkel fegyverzi fel, és fejleszti képzelőerejüket, lehetővé téve azt, hogy felelős állampolgárokként éljenek.*¹ Ezekkel a gondolatokkal kezdődik az 1999 novemberében elfogadott IFLA és UNESCO közös nyilatkozat az iskolai könyvtárakról. Ekkorra vált világszerte szükségessé az iskolai könyvtárak és a könyvtárosok feladatainak, a társadalomban és az oktatásban betöltött szerepüknek újraértékelése, egy olyan új iskolai könyvtári modell kidolgozása, amely megfelel az információs társadalom kihívásainak.

1.1 Kihívások és válaszok

A második évezred végén a társadalmi fejlődés legfontosabb tényezője világszerte az információ lett. Az információs technológiák és a távközlés rohamos fejlődésének eredményeképpen az információs társadalom már-már valóságnak mondható. A rendkívüli sebességgel bekövetkezett változások áthatják az élet minden területét, nem lehet ez alól kivétel az oktatás és a könyvtár sem. A könyvtárak szerepe nem hogy csökkenne ebben az információ alapú világban, hanem egyre inkább nő. *Az információs társadalom alapintézménye az információt gyűjtő, feltáró és szolgáltató intézmény: a könyvtár.*² Az iskolai könyvtár, mint az oktatási folyamat integráns része, mind a könyvtár, mind az oktatás feladatait magáénak vallja, fejlődésük és feladataik egymástól elválaszthatatlanok.

1.1.1 Oktatás

Az oktatásban a számítógép megjelenésével megváltozott a tanítási-tanulási környezet. A tudásalapú társadalomban a *hagyományos ismeretközlésről áttevédik a hangsúly az*

---

¹ Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és tanulás színhelye : az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata / ford.: Celler Zsuzsanna In: Könyvtári Levelező/lap, 12. évf. 2000. 4. sz. 4. p.

² Skaliczki Judit: A hazai könyvtárügy stratégiai fejlesztési tervének telematikai koncepciója In: TMT, 46. évf. 1999. 1. sz. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

információ kezelésével kapcsolatos képességek, kommunikációs és szociális kompetenciák, illetve a változásokkal szembeni pozitív beállítódások kialakítására.³

Ebben a folyamatban módosul az iskola mellett a tanár, a diák és a szülő szerepe is. Az információs társadalom oktatási rendszere felváltja az évszázadok óta megszokott, az ipari társadalmakra jellemző, s elsősorban a lexikális tudásra alapozó rendszerét. Az alábbi táblázatban Komenczi Bertalan foglalja össze a változások lényegét⁴:

Ipari társadalom	Információs társadalom
Tények és szabályok, kész megoldások megtanítása	Készségek, kompetenciák, jártasságok, attitűdök kialakítása
Zárt, kész tudás átadása	Az egész életen át történő tanulás képességének és készségének kialakítása
A tudás forrása az iskola, a tanár, a tananyag	A különböző forrásokból és perspektívából szerzett tudáselemek integrációja
A tanári instrukció dominanciája	Komplex, inspiráló tanulási környezetben a tanuló önállóan építi fel tudását
Kötött tanterv, merev órabeosztás	Project alapú tanulás, szabad időkeretben
A tanulás bér munka	A tanulás vállalkozás
Osztályteremben történő tanítás	Könyvtárban történő tanulás
Osztálykeretben történő tanítás	Kisebb csoportokban történő tanulás
Homogén korcsoportokban történő tanítás	Heterogén korcsoportban történő tanulás
Iskolán belüli tanulócsoporthok	Iskolák közti tanulócsoporthok EU- és globális szinten
Alkalmazkodás és konformizmus	Kreativitás, kritika és innováció
Külső szabályok követése	Belső szabályok kialakítása
Tanárnak történő megfelelés	Standardoknak történő megfelelés
Zárt, lineáris, monomediális tanulási környezet	Nyitott, multi- és hipermediális tanulási környezet

³ Komenczi Bertalan: On-line – Az információs társadalom és az oktatás In: Új Pedagógiai Szemle, 1997. 7-8. sz. 83. p. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

⁴ Komenczi Bertalan: Off line - az információs társadalom közoktatási stratégiája In: Új Pedagógiai Szemle, 1999. 7-8. sz. 175. p. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

Az információs társadalom oktatási modellje a magyar valóságtól még messze áll, de jelzi, hogy az oktatás számára is létfontosságú a szemléletváltás. Az oktatás irányítóinak el kell gondolkodniuk azon, hogy a jelenlegi tantervi szabályozás mennyiben segíti az információs társadalom kihívásaira adott válasz modelljének megvalósulását. A magyar iskolarendszer a társadalomtól meglehetősen elszigetelten működik, a kötelező tananyag hatalmas mennyisége jellemzi, a diákok érdekeltsége a tanulásban igen csekély, s a tanuláshoz való hozzáállása passzív. A tanárok egész eddigi gyakorlatának meg kell változnia, hogy az ismeretközvetítő, értékelő funkciót az önálló ismeretszerzést segítő, tanácsadói magatartás válthassa fel.

A magyar iskolák gyakorta megelégednek a fizikai infrastruktúra biztosításával. Nem követte a számítógépesítést a pedagógiai módszerek kidolgozása, amelyek az új információhordozókat integrálták volna az oktatásba. Ha érzik is a pedagógusok a változtatások szükségességét, hiányoznak a tananyag feldolgozását segítő tantervek, óravázlatok, oktatási segédanyagok. Alig vannak magyar nyelvű kidolgozott **multimédiás oktatási anyagok a hálózaton vagy igazán jól alkalmazható oktató CD-ROM-ok**. Az Írisz-Sulinet (<http://www.sulinet.hu>) ugyan célul tűzte ki a tartalomszolgáltatást, de még nincsenek valódi kézzelfogható eredmények, hiányoznak az oktatást segítő szolgáltatások. Éppen ezért nyernek különös jelentőséget az Európai Unió különféle oktatási projektjei, mint az eSchola (<http://eschola.eun.org>), vagy az amerikai SchoolNet (<http://www.schoolnet.com>), amelyekhez kapcsolódni, a kínálkozó lehetőségeket kihasználni elemi érdekünk.

Többször említettem a multimédiás oktatási anyagokat, szoftvereket, használatukra a 2. fejezetben fogok kitérni. A multimédia fogalmát azonban érdemes most tisztázni.

Multimédia

A multimédia első megközelítésben a médiaformák és eszközök összességét jelenti, azaz szöveg, kép, hang, zene, mozgókép, animáció, grafika kombinációja, különböző információhordozók együttes megjelenése a számítógép segítségével.

Tágabb értelemben egy olyan rendszer, amely biztosítja a digitális információ **interaktív** elérhetőségét. Különösen fontos az **interaktivitás** kiemelése, hiszen ez különbözteti meg a multimédiát pl. a televíziótól, ahol szintén megtalálhatók a különböző

médiaformák. Az interaktivitás lényege az, hogy a lefutás a felhasználó által befolyásolható, azaz a multimédiás programban a továbblépés irányát a felhasználó maga választja meg.

A hagyományos szöveg lineáris elrendezésével szemben az új textualitás jellemzője, hogy az egyes elemek bizonyos jelentésbeli összefüggéseik mentén össze vannak kapcsolva, így e relációk mentén tud a felhasználó a műben navigálni. A hipertext tehát lehetővé teszi, hogy az adathordozón lévő tartalomkészletet *nem előzetesen lerögzített, tradicionális, lineáris formában, hanem egyedi választások szerinti utakon tárja fel. A hipertext egy tárgykör tartalmát diszkrét információ-egységekre tagolja, és közöttük elektronikus összeköttetésekkel hálózatrendszert hoz létre. Az információegységek tetszés szerinti választásával határtalan a tematikai, szekvenciális, súlypontosítási lehetőségek köre a használó céljának, érdeklődésének és stratégiájának megfelelően*⁵

A multimédiás oktatóprogramok gerincét általában a hipertextuális ismeret alkotja, ehhez csatlakoznak a képek, filmek, táblázatok, térképek, hangok, grafikonok, biztosítva a változatosságot és a tartalmi gazdagságot.

1.1.2 Iskolai könyvtár

Ahol iskola létrejött, ott hamarosan létrejött a könyvtár is, történetük, fejlődésük összefonódott, bár viszonyuk az évszázadok során több változáson ment keresztül attól függően, hogy az iskola mit várt el a könyvtártól, s azt a könyvtár mi módon, milyen eszközökkel tudta teljesíteni. Az utóbbi évtizedekben változott meg az iskolai könyvtár feladata, amikor hagyományos gyűjtő, tároló, rendszerező helyből pedagógiai színtér lett. Alapvető feladata az iskolával szemben támasztott képzési és nevelési feladatok támogatása, segítése.

A fentebbi táblázat az információs társadalom tanulási színhelyéül a könyvtárat jelölte meg. Kezdetben tartani lehetett attól, hogy az információs és kommunikációs technika fejlődésének folyamatában az iskolai könyvtár szerepe – a könyvtáréval egyetemben – gyengülni fog, esetleg meg is szűnik. Előszertettel állították szembe a *Gutenberg-galaxist*

---

⁵ Komenczi Bertalan: Orbis sensualium pictus : multimédia az iskolában In: Iskolakultúra, 7. évf. 1997. 1. sz. melléklet **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

(írásos dokumentumok, könyvek) a *Neumann-univerzummal* (elektronikus dokumentumok, számítógép), holott ezek – ma már egyértelműnek látszik – egymást kiegészítve segítik a diákok és tanárok munkáját. A számítógép tehát eljutott az iskolai könyvtárakba is, a mi dolgunk, hogy megtaláljuk a helyét és a szerepét. A jól felszerelt, forrásközpont típusú iskolai könyvtár az iskola központi tartalomszolgáltató helyévé válhat, integráló és orientációs feladata van. A kulturális kormányzat által 1999-ben deklarált cél, a „tájékozott ország” elérésének egyik eleme az iskolai könyvtárak modernizálása.⁶

A tradicionális iskolai könyvtár általában zárt világ, fizikai és szellemi értelemben is távol az iskolai élet középpontjától. Az informatizálódó társadalomban *a könyvtár az iskolai élet periferiájából a centrumba kerül, több irányban és többszörösen nyitottá válik, új pedagógiai módszerek kipróbálásának színtere, a kibővült ismeretszerzési lehetőségek megismerésének és begyakorlásának helye lehet.*⁷

Ahhoz, hogy az tanulóink az iskolából kikerülve hozzájussanak a munkájukhoz, életvitelük alakításához szükséges információkhoz, fel kell készítenünk őket a könyvtől, a nyomtatott dokumentumoktól eltérő szerkezetű, azaz nem lineáris, hanem hipertextuális felépítésű információforrások értő használatára, a rájuk zúduló információrengetegben való eligazodás képességére, azaz a szükséges információk szelektálására, tudatos felhasználására. Ugyancsak szükséges az önálló ismeretszerzés képességének és igényének kialakítása, s az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés. Az iskolai könyvtár mindezen célok megvalósításában aktív részt tud vállalni. Az IFLA és az UNESCO közös nyilatkozata szerint az iskolai könyvtár missziója a következő: *Az iskolai könyvtár a tanulást segítő szolgáltatásokat, könyveket és egyéb forrásokat biztosítja, amelyek az iskolai közösség minden tagja számára lehetővé teszik, hogy kritikus gondolkodóvá, valamint minden típusú és formájú információhordozó hatékony alkalmazójává váljon, akinek hozzáférése van a szélesebb könyvtári és információs hálózathoz...*⁸

Az ezredforduló iskolai könyvtára tehát hagyományos passzív gyűjtő- és tárolóhelyből aktív információs központtá kíván válni, azaz olvasói, tanulói számára minél szélesebb körű információt minél változatosabb formában kíván szolgáltatni.

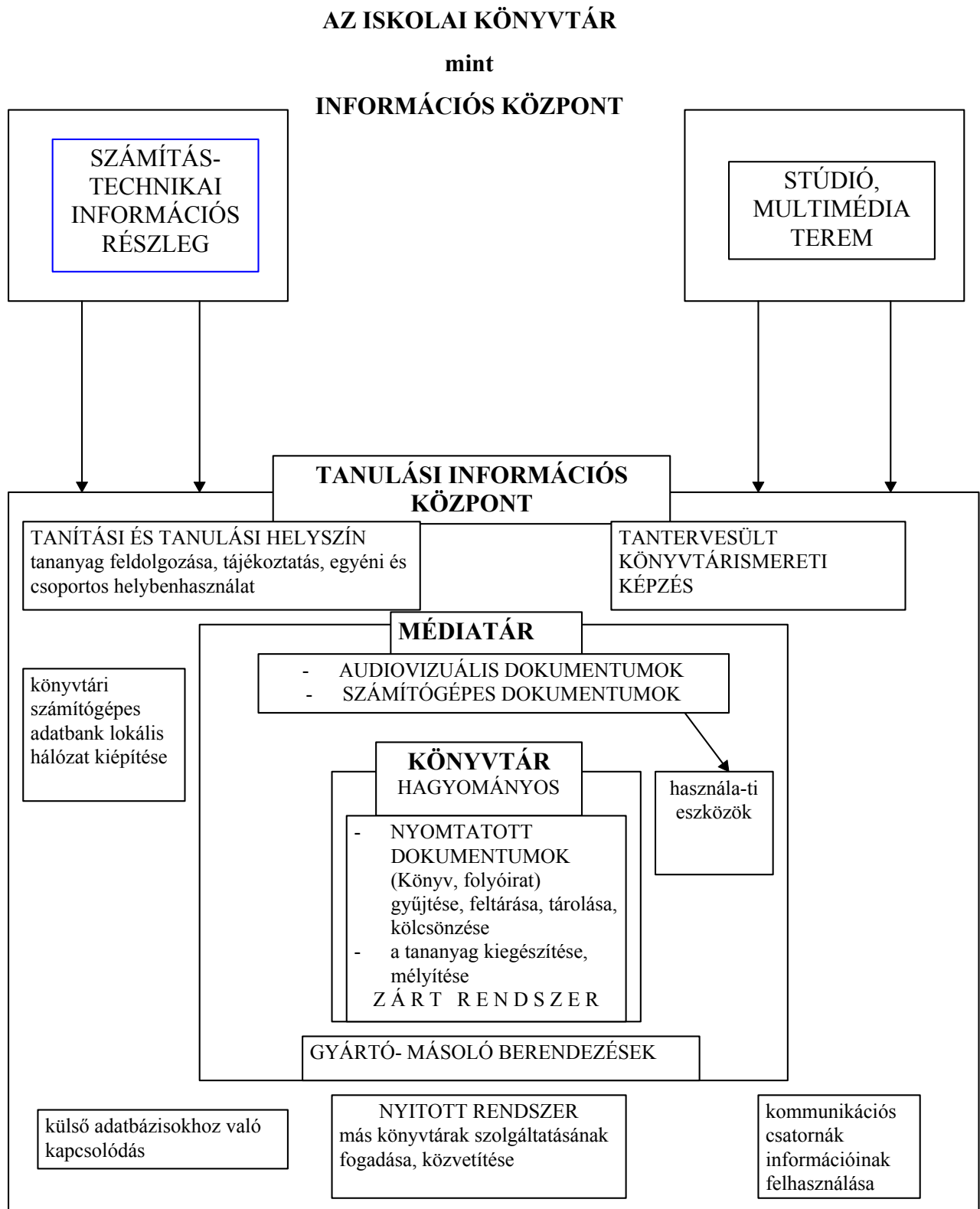
---

⁶ Skaliczki Judit: A hazai könyvtárügy stratégiai fejlesztési tervének telematikai koncepciója In: TMT, 46. évf. 1999. 1. sz. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

⁷ Komenczi Bertalan: Off line - az információs társadalom közoktatási stratégiája In: Új Pedagógiai Szemle, 1999. 7-8. sz. 173. p. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

⁸ Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és tanulás színhelye : az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata / ford.: Celler Zsuzsanna In: Könyvtári Levelező/lap, 12. évf. 2000. 4. sz. 5. p.

Az iskolai könyvtárak ezredfordulós modellje Dán Krisztina tanulmánya alapján a következő:⁹

⁹ Dán Krisztina: Az iskolai könyvtár modellje : koncepcionális alapelvek In: Az iskolai könyvtár : könyvtárostanárok kézikönyve Budapest : Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1998. 30. p.

1.2 Jogi alapok

Az UNESCO az oktatási minisztereken keresztül a kormányokat ösztönözte arra, hogy a nyilatkozat alapelveit gyakorlattá alakítsák. Magyarországon két minisztérium - a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Oktatási Minisztérium - is rendelkezik az iskolai könyvtárakról. Az iskolai könyvtárak ágazati irányítás szempontjából az oktatási miniszter alá tartoznak, ugyanakkor tevékenységük során figyelembe kell venniük a nemzeti kulturális örökség minisztere által meghatározott szakmai szabályokat is, s e tekintetben érvényesül a nemzeti kulturális örökség miniszterének ágazati irányítása.

Kettős helyzetben vannak tehát az iskolai könyvtárak: a könyvtári feladatok ellátásával és segítésével közreműködnek a pedagógiai feladatok ellátásában. Vagy a pedagógiai tevékenység mellett ellátnak könyvtári feladatokat is? Így vagy úgy, a közoktatás szakmai feladataival ötvöződnek a könyvtári szolgáltatások szakmai feladatai. Az iskolai könyvtárak gyűjtőkörének és feladat végrehajtásának igazodnia kell az iskola pedagógiai programjához, azaz közoktatási tevékenységet végez, s ehhez igazodva kell hogy megvalósuljon a könyvtári tevékenység, amelynek lényege a dokumentumok védelme és nyilvántartása, kezelése, a könyvtári rendszerrel való kapcsolattartás.

A közoktatási törvény az iskolai könyvtár tevékenységével és működésével kapcsolatos legfontosabb rendelkezéseket, alapelveket határozza meg. Ilyen rendkívül fontos alapelv, hogy a közoktatási törvény tanulói jogként határozza meg az iskolában működő könyvtár igénybevételének lehetőségét,¹⁰ valamint kimondja, hogy legalább egy könyvtárostánárt (tanítót) kell foglalkoztatni az általános iskolában, amennyiben nyolc évfolyammal és legalább nyolc osztállyal működik, továbbá a középiskolában és a szakiskolában, a kollégiumban és az alapfokú művészetoktatási intézményben¹¹ (2002. szeptember 1-jétől kötelezően). A közoktatási törvényt kiegészítve egy 1994-es miniszteri rendelet szerint az általános iskolákban létre kell hozni az iskolai könyvtárat, amennyiben nyolc évfolyammal alapították meg, s szükség van az iskolai könyvtárra a gimnáziumban és a szakközépiskolában is.¹² Természetesen a közoktatási törvény több területen is rendelkezik az iskolai könyvtárakról, de ezek azok a törvényi alapok, amelyek egyáltalán az iskolai könyvtárak létét biztosíthatják

---

¹⁰ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 11. § (1) bekezdés c/ pontja

¹¹ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 1. számú melléklet Első rész

¹² 11/1994. (VI.) MKM rendelet 7. sz. melléklet

Mint említettük, az iskolai könyvtár ellát pedagógiai tevékenységet is. Vezetője, a könyvtárostanár, mint nevéből is következik, egyben könyvtáros és tanár, s mint ilyennek, szerepe rendkívül fontos az iskola életében. A törvény sajnos csak a minimális létszámot, azaz az egy főt biztosítja, s ez az ellátandó feladatok tükrében kevés, nagyon kevés. Kötelező óraszámában, amely heti huszonnégy óra (gyakorló iskolában tizennégy, fogyatékos tanulókkal foglalkozó iskolákban heti tizenkilenc óra)¹³ „... biztosítja a könyvtár nyitva tartását, a könyvtári órákat.”¹⁴ A könyvtárostanár kötelező óraszámánál nem csak azokat az órákat kell figyelembe venni, amikor a könyvtárostanár tart könyvtárhasználati órát, hanem minden olyan órát, amikor más tárgy óráját tartják meg a könyvtárban. A könyvtárostanár akkor is részese a tanítás folyamatának, ha a könyvtárhasználati órán az adott tantárgyat oktató pedagógus is jelen van.

A könyvtárhasználat része a teljes tanulási folyamatnak, s a kerettantervek alapján¹⁵ kell minden iskolának helyi tantervében meghatározni, hogy hány könyvtári óra megtartására van szükség.

1.3 Könyvtárhasználat a kerettantervben

1.3.1 A NAT és a kerettanterv

Az iskolák jelenleg különböző évfolyamaikon eltérő programokkal és követelményekkel dolgoznak. A közoktatási törvény megjelenése, 1993 óta eltelt időszakban a különböző törvényi rendelkezések más-más követelmények bevezetését tették lehetővé. Az 1999-ben elfogadott törvénymódosítás szerint minden iskolának a kiadott kerettanterv alapján 2001. szeptember 1-jéig felül kellett vizsgálni pedagógiai programját és helyi tantervét. 2001. szeptember 1-jétől az új helyi tantervet az első, az ötödik és a kilencedik évfolyamon be kellett vezetni. El lehetett térni a kerettantervtől, de csak meghatározott mértékben és módon. A Nemzeti alaptanterv feladata lényegesen megváltozott. Az iskolák a kerettanterv alapján készítik el helyi tantervüket, míg a Nemzeti alaptanterv a kerettantervek tág elméleti keretét adja.

---

¹³ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 1. számú melléklet Harmadik rész

¹⁴ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 1. számú melléklet Harmadik rész II/9. pontja

A könyvtárhasználat tanításának szempontjából a NAT hozott áttörést, amikor - ráérezve a kor elvárásaira - az informatika műveltségterületbe helyezte a könyvtárhasználatot, s meghatározta a könyvtári informatika fogalmát, s az iskolai könyvtár forrásközpont szerepét: *A korszerű iskolarendszerben az iskolai könyvtár forrásközponttá válik. Gyűjteménye széleskörűen tartalmazza azokat az információkat és információhordozókat, amelyeket az intézmény oktatásában hasznosít, befogadva, felhasználva a különféle rögzítési, tárolási és kereső technikákat. A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen, hiszen informatikai szolgáltatásai az iskolai tevékenység teljességére irányulnak. Használatának technikáját, módszerit - az önálló ismeretszerzés érdekében - a tanulónak kell elsajátítania. Ezt a műveltségkört nevezzük könyvtári informatikának.*¹⁶ 1995-ben mindez még nagyon újnak hatott, sokan nem is értették, hogy kerül egymás mellé a nagyon új: a számítógép, és a nagyon régi: a könyv. A kerettanterv elkészítésekor, amikor már információs társadalomról beszélünk, s a számítógép ott van minden (meglévő) iskolai könyvtárban a maga információhordozóival, természetessé válik ez az összetartozás. Az informatika a kerettantervi rendszerben nem műveltségterület, hanem tantárgy. A számítástechnika, a multimédia, az internethasználat és a könyvtárhasználat együtt alkotja az informatika tantárgyat.

1.3.2 A célok megfogalmazása

A kerettanterv életkortól függően két tantárgyba integrálja a könyvtárhasználatot: az - előbb már említett - **informatikába** (6-10. évfolyam) és a **magyar nyelv és irodalomba** (1-5. évfolyam). A műveltségterületet ismét felváltó tantárgyiasulás nem segíti a könyvtárhasználat tanítását, a követelmények, illetve az egymásra épülő tananyag egységben látását.

A **magyar nyelv és irodalom** tantárgyban elsősorban könyvtárhasználat során fellelt információ feldolgozása zajlik. Az 1-4. évfolyamon *A tanulási képesség fejlesztése, ismeretfeldolgozási technikák tanításába* kerül be a könyvtárhasználat: *...a könyvek tartalmának megállapítása, ismertetése (tartalomjegyzék, bevezető, fülszöveg alapján, illetve*

---

¹⁵ Kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet

¹⁶ Nemzeti Alaptanterv Bp.: Művelődési és Közoktatási Minisztérium, 1995 208. p.

átlapozással). *Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával: könyvek keresése bármely tantárgyi témához egyénileg vagy társakkal együttműködve. Segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok használata ismeretlen kifejezések magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére. Források azonosítása (szerző, cím, kiadó, a kiadás helye, éve), rövid följegyzés készítése a felhasznált könyvekről.*¹⁷ Az 5. évfolyamtól egészen a 12.-ig továbbra is megmarad a tantárgy témakörein belül a Könyv- és könyvtárhasználat, a hozzá tartozó tartalommal együtt, de a célmeghatározások és a fejlesztési követelmények az informatikánál találhatók meg.

Az **informatika tantárgyba** integrálódott könyvtárhasználat tantárgyban az ismeretek a könyvtárra, mint információtároló és szolgáltató egységre, a dokumentumokra, mint forrásokra, és az elérésüket biztosító tájékoztató eszközökre vonatkoznak.

Célkitűzései a NAT általános fejlesztési követelményeit tartják szem előtt.

6-8. évfolyamon: *A könyvtárhasználati oktatásának fel kell készítenie a tanulókat az információszerzés kibővülő lehetőségeinek felhasználására, az információk elérésére, kritikus szelekciójára, feldolgozására és a folyamat értékelésére. Az iskolai és más típusú könyvtárak, könyvtári források, eszközök megismertetésével, valamint a velük végzett tevékenységek gyakoroltatásával tudatos és biztos használói magatartás kialakítása a cél. A könyvtár „forrásközpont”-ként történő felhasználásával meg kell alapoznia az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket, tanulási technikákat.*¹⁸

9-10. évfolyamon a könyvtárhasználat tanításának céljai a következők:

- *Felkészítés az információs társadalom kihívásainak fogadására: az információszerzés bővülő lehetőségeinek felhasználására, az információk elérésére, kritikus szelekciójára, feldolgozására és a folyamat értékelésére.*

- *A könyvtárra alapozott önművelés képességének kialakítása, fejlesztése a könyvtári információs rendszer lehetőségeinek felhasználásával.*

- *A forrásokat komplex és alkotó módon alkalmazó tanulási technikák és módszerek kifejlesztése. Az iskolai és más típusú könyvtárak, könyvtári források, eszközök megismertetésével, valamint a velük végzett tevékenységek elsajátításával tudatos, biztos használói magatartás kialakítása.*

---

¹⁷ Kerettanterv 1. számú melléklet, Az alapfokú nevelés-oktatás első szakasza (1-4. évfolyam) Magyar nyelv és irodalom **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

¹⁸ Kerettanterv 1. számú melléklet, Az alapfokú nevelés-oktatás első szakasza (6-8. évfolyam) Informatika **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

- A könyvtárhasználati tudás eszközjellegű beépítése a tanulók tantárgyi képzéséhez, iskolai fejlődéséhez és a mindennapi problémák megoldásához szükséges információszerzésbe és -feldolgozásba.

- A forrásfelhasználás etikai szabályainak elsajátíttatása és a normakövetés követelményének elfogadtatása. A különböző társadalmi szerepekbe beilleszkedni, azokat szükség szerint változtatni és bennük hasznosan tevékenykedni tudó személyek nevelése.¹⁹

A könyvtárhasználat azonban „nem elégszik meg” e két befogadó tárgy nyújtotta lehetőségekkel. Az önművelésre nevelés, a művelődési igény felkeltése s ennek kiszolgálása a könyvtár által az **osztályfőnöki** programba is beleilleszthető egészen a kezdetektől.

A könyvtárhasználat természetéből fakadóan **tantárgyközi**, s ezt igazolja az is, hogy a kerettantervben szereplő tantárgyak szinte valamennyi évfolyamán találhatóunk könyvtárhasználatra vonatkozó tananyagot, illetve a tanulók önálló ismeretszerzésére, kutatómunkájára alapozó feladatokat, ajánlásokat vagy éppen elvárásokat. A különböző tantárgyakban a könyvtárhasználat már eszköz jellegű tudásként működik, az adott ismeretág elsajátításának nélkülözhetetlen feltételeként. Legtágabb lehetőséget a **történelem és állampolgári ismeretek** nyújt, ám a reál tárgyak (matematika, biológia, természetismeret, földünk és környezetünk, fizika, kémia), sőt, még könyvtártól látszólag legtávolabb álló **testnevelés és sport** tantárgy is kínál lehetőséget a könyvtárhasználatra (sportesemények története, sportolók életrajza).

1.3.3 Megjegyzések

Úgy gondolom, hogy olyan célokat sikerült a kerettanterv alkotóinak meghatározni, melyek megfelelnek napjaink követelményeinek. Biztosítottak a törvényi feltételek is, mégsem felhőtlen a helyzet. Miért? Először is a célok megvalósításához megfelelően felszerelt iskolai könyvtárakra van szükség. Magyarországon még messze nem általános, hogy az iskolai könyvtár tárgyi feltételei révén fel tudja vállalni a forrásközpont szerepét, bár kétségtelen, hogy a '90-es évek közepén - elsősorban a Soros pályázat, amely számítógépet és integrált könyvtári rendszert biztosított az iskolai könyvtáraknak, valamint a Sulinet révén,

---

¹⁹ Kerettanterv 1. számú melléklet, Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

amely az internet elérését tette lehetővé - elindult az informatikai fejlődés. De amikor az iskolák gyakran a létükért küzdenek, nem biztos, hogy az iskolai könyvtár fejlesztését fogják elsősorban szem előtt tartani.

Ugyancsak gond van a személyi feltételekkel. Az iskolai könyvtárakba olyan szakemberekre van szükség, akik a könyvtáros munka mellett tanítanak, segítik a könyvtár alapú tanulást, tanítást, emellett értnek az informatikához, azaz könyvtári informatikusok (vagy informatikus könyvtárosok?). Ma (2002-ben) még egyedül a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán folyik az V. félévétől könyvtárostanárszaki irányú képzés, ez is a kezdő, kísérleti fázisban van. Ha szakmailag maximálisan fel is készült a könyvtárostánár, még mindig van néhány tulajdonság, amivel rendelkeznie kell: határozottság, szívósság, kitartás és megfelelő harci szellem. Mert igaz ugyan, hogy szereplünk a kerettantervben, de hogy az iskola pedagógiai programjában, illetve a helyi tantervben kapunk-e, illetve mekkora területet, hány órát, az bizony rajtunk is múlik. De nem kizárólag. Vajon az iskolákban megtörtént-e már az a szemléletváltás, amely épít a könyvtár tanulást, tanítást megalapozó, kiegészítő munkájára?

A tárgyi és személyi feltételek helyzetéről álljon itt egy példa. Saját felmérésem szerint, amelyet a Csongrád Megyei Könyvtáros Egyesület iskolai könyvtáros szekciójának vezetőjeként végeztem 2002 tavaszán, Szeged város 16 általános iskolájából csupán 3-ban dolgozott főállású könyvtárostánár (ebből kettő nem önkormányzati fenntartású iskola). A nyitvatartási idő 1 iskolában heti 3 óra, 8 iskolában heti 5 óra, s csupán 3-ban van 20 fölött. A kollegák háttérmunkáikat szabadidejükben, mindenféle térítés nélkül végzik. 8 iskolában csak pályázaton nyert pénzzel gazdálkodhattak a kollegák, az iskola költségvetése könyvre, folyóíratra, videóra, CD-re egy forintot sem tudott biztosítani. 7 iskolában az iskolai könyvtár gyakorlatilag tanteremként működik, rendszeres tanítási órák zajlanak benne. Ellenben - az előbb már Soros pályázat, illetve a Sulinet segítségével - számítógépe 13 iskolai könyvtárnak van, de internettel, telefonnal nem rendelkezik mindegyik. Ez a kis felmérés nem reprezentatív, de mégis jelzés értékű, s a valóság egy szeletét mutatja be. Folyamatban van a többi általános iskola és a középiskolák felmérése.

Az, hogy a könyvtártan befogadó tantárgyakba került, több problémát is felvet. Elsősorban, mint már említettük, az újbóli tantárgyasulás a szétagoltság miatt nem kedvez a könyvtártan tanításának. Ugyancsak nem túl szerencsés a magyar nyelv és irodalom, mint befogadó tantárgy, mert ezzel megint csak a könyvtár humán jellege kap nagyobb hangsúlyt, holott éppen egyetemessége az, amit ki kellene emelni. Valamennyi tudományág

vonatkozásában gyűjt, rendszerez és szolgáltat ismeretet. Véleményem szerint érdemes lenne tovább gondolkodni a könyvtárhasználat helyén, s esetleg elmozdulni az önálló tantárgyként való megjelenés felé. Ebben az esetben a lehető legmesszebb menőig figyelembe kell venni, hogy elsősorban gyakorlati tárgyról van szó, s feladatainak is a gyakorlaton, valós feladatokon kell alapulnia, nem válhat öncélúvá.

Másodsorban nem elhanyagolható az informatika- és a magyartanár hozzáállása. Sok múlik azon, hogy jó kollegális és szakmai szellemben tudnak-e együttműködni, s „megosztani” a szűkös órakereten. Sok iskolában - szerintem követendő - gyakorlat, hogy a könyvtárhasználatot a befogadó tantárgyakon belül tömbösítve tanítják, a tanévben egy vagy több részre elosztva.

Kiemelkedő a szerepe a szaktanárnak, az osztályfőnöknek is a forrásközpont típusú iskolai könyvtár használatában. Meghatározó lehet, hogy ő maga mennyire ismeri, felkészülésében mennyire használja a könyvtárat, a korszerű információhordozókat, tantárgymódszertani szempontból támaszkodik-e a tanulók önálló ismeretszerzésére, tart-e órákat a könyvtárban... A szaktanár és a könyvtárostanár együttműködése hatékonyabb pedagógiai munkát tesz lehetővé. „Bebizonyított tény, hogy ha a könyvtárosok és a tanárok együttműködnek, akkor a tanulók az olvasási, a tanulási, a problémamegoldási, az információs, a kommunikációs, a technológiai készségeket az eddiginél magasabb szinten képesek elsajátítani, ily módon jobban eligazodnak a társadalomban.”²⁰

1.4 A könyvtárhasználat tanítása

A könyvtárhasználat elsősorban gyakorlati ismeretkör, így tanításának is a gyakorlaton, valós feladatokon kell alapulnia.²¹ Ebből a tényből, valamint tantárgyközi jellegéből adódik, hogy a könyvtárhasználat általában kapcsolódik valamelyik tantárgy aktuális anyagrészéhez, vagy a társadalomban, a kultúrában, a művészetekben zajló olyan eseményhez, évfordulóhoz, amely ugyan nem tartozik egy hagyományos tantárgyhoz sem, de a diákokat foglalkoztatja, s valós információigényt elégít ki. E folyamatban arra törekszünk,

---

²⁰ Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és tanulás színhelye : az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata / ford.: Celler Zsuzsanna In: Könyvtári Levelező/lap, 12. évf. 2000. 4. sz. 5. p.

²¹ Dömsödy Andrea: A könyvtárhasználat eszköz és nem tananyag In: Könyv és nevelés, 1999. 1. sz. 75. p.

hogy lehetőség szerint minden dokumentumtípus használatát megismertessük tanítványainkkal, beleértve az elektronikus információhordozókat is, amelyek már a könyvtári állomány részét képezik.

Tárgyunk neve is könyvtár*használat*, a hangsúly tehát a használaton van. Elsősorban nem a könyvtári szakma elmélete az, amit diákjainkkal el kell sajátíttatnunk, hanem állandó gyakorlattal a könyvtár használatának készségét.

1.4.1 A könyvtárhasználat területei

- **Általános könyvtárhasználati ismeretek:**
a könyvtár rendje, használata, különböző könyvtártípusok megismertetése.
- **Dokumentumismeret:**
a dokumentumok tartalmi és formai megismerése s az ezzel kapcsolatos technikák megismerése.
- **A könyvtári tájékoztatás eszközei:**
a tájékoztatás direkt (kézikönyvek, kézikönyvtár) és indirekt (katalógusok, bibliográfiák) eszközeinek használata az információ gyors eléréséhez, megtalálásához.
- **A szellemi munka technikája:**
a különböző forrásokból szerzett információk feldolgozásának, alkalmazásának, újraalkalmazásának ismeretei.

1.4.2 A könyvtárhasználati órán alkalmazható módszerek

Az oktatási módszerek a tanítás általános módszerei, különböző tantárgyak esetében más-más célok elérése érdekében más-más eljárások, tevékenységelemek, tanítási készségek, illetve ezek különféle kombinációja kerül előtérbe. Falus Iván alapján a könyvtárhasználat során a következő módszerek alkalmazhatók eltérő arányban²²:

---

²² Didaktika : elméleti alapok a tanítás tanulásához / szerk: Falus Iván Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998

- **Előadás:**
meglehetősen ritkán, elsősorban új fogalom vagy új témakör bevezetésénél alkalmazzuk, ha az anyag máshonnan nem hozzáférhető.
- **Magyarázat:**
gyakoribb, mint az előadás. A tanulók előzetes ismereteire épít, megfogalmazza a célokat. Épít a szemléltető eszközök használatára is.
- **Megbeszélés:**
legkedveltebb és leggyakrabban alkalmazott tanítási módszerek egyike, amely fejleszti a tanulók jó kommunikációs képességét, gondolkodását is. A könyvtárhasználat kötetlenebb keretei között általánosan alkalmazható és alkalmazandó.
- **Tanulói kiselőadás:**
Akkor éri el célját, ha élményszerű, leköti a hallgatóságot, tartalmaz új információt. Komoly könyvtári kutatómunkát igényel, a könyvtárostanár már a felkészüléskor segíti tanítványát a megfelelő források megtalálásában, szelektálásában. A felkészülésben és az előadásban is használtathatjuk a számítógépet, az elektronikus információhordozókat. A középiskolások már rendelkeznek olyan informatikai ismeretekkel, amelyek segítségével a könyvtár hagyományos és elektronikus dokumentumaira (a világhálót is a könyvtári állomány részének tekintve) támaszkodva önálló szemléltető anyagot tudnak összeállítani.
- **Szemléltetés:**
minden tantárgy tanításában jelentős szerepet tölt be. Az új információhordozók különösen nagy szerephez juthatnak benne, sokan úgy is gondolják, hogy arra a legalkalmasabbak. A multimédiás CD-ROM-okon, a hálózaton elérhető művészeti, természettudományi stb. anyagok a szemléltetés új távlatát nyitották meg. Fontos, hogy minden tanuló tudja követni a szemléltetés folyamatát, így megfelelő technikai háttér szükséges a elektronikus források használatakor. Ha egy számítógép van, akkor kell hozzá egy kivetítő, amely az egész tanulócsoport számára láthatóvá teszi a képernyőt. Akkor eredményes a szemléltetés, ha aktivizálja a tanulókat, s megtörténik a szükséges visszacsatolás.
- **Kooperatív oktatási módszer - csoportmunka:**
a könyvtárhasználati órán legeredményesebben alkalmazható munkaforma. A gyerekek segíteni tudnak egymásnak, s felelősek egymás munkájáért. Általában egy csoportot 3-5 fő alkot. Lehetővé teszi ez a munkaforma a dokumentumok változatos megismertetését,

használtatását. Az elektronikus információforrások is ebben a munkaformában használhatók legeredményesebben.

- **Szimuláció, szerepjáték, játék:**

Az életkori sajátosságoknak megfelelő játék minden olyan alkalomnak része kellene, hogy legyen, ahol gyerekekkel foglalkozunk. A játékot a gyerekek nagyon komolyan veszik, még olyanok is aktívan bekapcsolódnak, s juthatnak sikerélményhez, akik amúgy teljesítményük vagy magatartásuk miatt gyakran a háttérbe szorulnak. Könyvtári foglalkozásokon a vetélkedő, a szójátékok, a játékos tesztek, szó- és képkirakók, a „Mire gondoltam”, a „Most mutasd meg” és egyéb típusú játékok elsősorban nem a szórakozást, hanem az ismeretszerzést, feldolgozást és alkalmazást szolgálják.

2. Számítógép az iskolai könyvtárban

A korábban ismertetett célok eléréséhez jól felszerelt iskolai könyvtárra van szükség, aminek **optimális esetben** több, multimédia lejátszására alkalmas, internet kapcsolattal rendelkező, CD, DVD meghajtóval felszerelt számítógéppel, valamint kivetítővel (projector) kell rendelkeznie.

Szüksége van a **könyvárostanárnak** saját személyi számítógépre, hiszen már ezzel végzi a hagyományos könyvtári feladatokat is: feldolgoz, gyarapít, kölcsönöz, tájékoztat, információt cserél és kapcsolatot tart. Könyvtárhasználati óráit is a számítógép, illetve az internet és más elektronikus adathordozók segítségével tervezi. meg

Szüksége van az **olvasóknak** (tanároknak, tanulóknak, gyakorló iskola esetén egyetemi, főiskolai hallgatóknak) számítógépre az iskolai könyvtárban: használják az iskolai könyvtár saját katalógusát, a többi online katalógust, könyvtári és egyéb adatbázisokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, teljes folyóirat- és újságarchívumokat, különféle portálokat, elektronikus és virtuális könyvárakat, kiállításokat néznek, multimédiás CD-ROM-okat böngésznek, leveleznek, órára, előadásra, tanulmányi versenyre készülnek.

Azért is szükséges a több számítógép, mert jó, ha a **könyvtárhasználati órákon**, amikor a számítógépes információforrásokat is használjuk, nem kell elhagyni a könyvtárat, s átvonulni a számítástechnika terembe. Nem szükséges, hogy minden tanulóra jusson számítógép, a frontális osztálymunka ideáljától ideje lenne megszabadulni. Egyéni, páros és

csoporthoz tartozó munkában csodálatosan lehet dolgozni, s az óra jellegétől függően együtt lehet használni a számítógépet a nyomtatott dokumentumokkal.

Az iskolai könyvtár bekapcsolása a **helyi hálózatba** (LAN) lehetővé teszi a könyvtár saját adatbázisainak használatát az iskolai hálózat különféle végpontjain. Mivel az iskolai könyvtárban lehetővé válhat új oktatási anyagok létrehozása, kipróbálása, ezért lehetőség szerint tartozzon a számítógépekhez nyomtató, szkennel, CD író, digitális fényképezőgép, kamera.

A továbbiakban elsősorban az **Internet**, majd a **CD-ROM**-ok használatára térünk ki. Tapasztalataink szerint ezen elektronikus adathordozók az iskolai könyvtárban a következő területeken használhatók:

- **könyvtárhasználati órán**;
- könyvtárban tartott **szakórán**, amikor a szaktanár és a könyvtárostanár szoros együttműködésével alakul ki az óra menete;
- **szakköri és napközis foglalkozásokon**, amely a napközis nevelő, a szaktanár és a könyvtáros tanár együttműködését feltételezi;
- **önálló ismeretszerzésben**, amely lehet pl. egy tanulmányi versenyre való felkészülés, önálló nyelvtanulás, gyakorlás, stb.

2.1 Az internet

Az internet, a világméretű informatikai hálózat legsikeresebb, s leginkább elterjedt alkalmazása a world wide web. Grafikus felülete és a hipertext-kapcsolatok lehetőségei hamar meghódították a hálózat használóit. A továbbiakban internet alatt a mindennapi szóhasználatra alapozva elsősorban a webet és ennek szolgáltatásait értjük.

Tapasztalatból tudjuk, hogy a diákok szívesen használják a számítógépet az iskolában (könyvtár, számítástechnika szaktanterem, klubszoba) akár tanórán, akár szabad idejükben, de természetesen az iskolai falain kívül is: otthon, internet kávéházakban, teleházban, barátoknál, ki hol fér még hozzá. Az Oktatáskutató Intézet munkatársai által 1999-ben középiskolások körében végzett kutatások szerint a tanulók 83,4%-a játékokra használta a számítógépet, 74,4%

szövegszerkesztésre, 68,7% iskolai feladatok megoldására, 49,7% internetelérésre, 25,2% oktatóprogramok futtatására.²³

Az, hogy a tanulók közel fele használja az internetet, mutatja, hogy az iskolák bekapcsolása a világhálózatra valós tanulói igényt elégített ki. Ugyanezen felmérés szerint az internethasználó tanulók 79,5%-ának az iskolában nyílik lehetősége az internetelérésre. Nyilvánvaló, hogy ez az adat nem tekinthető országos átlagnak, mégis jelzi az iskolák jelentőségét és kijelölhetik feladatait is. Új terminológia van kialakulóban, az internet polgáré, a netizené (a net és a citizen szó összevonásából).²⁴ Most nevelődik ki az internet polgárok első generációja, akik az internet használatát még elsősorban az iskolában tanulják meg. Az otthoni számítógép és internetelérés számának emelkedésével a gyerekek már úgy fognak az iskolába kerülni, hogy jól tudják használni a számítógépet és ismerik a hálózat lehetőségeit. Ők lesznek a második generációs netizenek. Az iskoláknak egy lépéssel a történések előtt kell járnia, s már most készülnie e nemzedék fogadására, igényeinek kielégítésére.

Nagyon sok szakember - pedagógusok, pszichológusok - a számítógép és az internethasználat veszélyeire hívja fel a figyelmet, s legszívesebben eltiltaná a diákságot tőlük. Veszélyforrásként a következő területeket szokták felsorolni: egyes weboldalak tartalma, az információk hitelességének kérdése, az információ-függőség kialakulása, a személyközi kapcsolatok csökkenése.²⁵ Érdeemes végignézni, hogy milyen internetes tevékenységi formákat űznek a gyerekek az interneten. Lénárd András felmérése szerint a legtöbb 10-14 éves, mintegy 45%-uk weboldalakat látogat, 19% tölt le programokat és ugyancsak 19% e-mail-ezik, 3% listán levelez, s 14% az egyéb tevékenység.²⁶ Középiskolások körében magasabb az e-mailező tanulók száma, de az arányok hasonlóak. E szerint a felmérés szerint leggyakrabban a weboldalakat látogatják, ami nem meglepő eredmény. Érdekesebb a mi szempontunkból ezeknek a témája: 34%-uk a játékdalakat keresi, 19% a rajzfilmmfigurák oldalait, 15% zenei oldalakat, 13% internetes újságokat olvas, s 19%-uk néz más weboldalt.²⁷

---

²³ Török Balázs: A diákok számítógép-használati szokásai - internetezés és elektronikus levelezés In: Új Pedagógiai Szemle, 2001. 7-8. sz. 113. p. **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

²⁴ Molnár Szilárd: A magyar netizen **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

²⁵ Lénárd András: Az Internet hatásai a 10-14 éves korosztályra In: Orbis Pictus : a szemléltetés évszázadai Bp.: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000 157. p.

²⁶ Lénárd András: Az Internet hatásai a 10-14 éves korosztályra In: Orbis Pictus : a szemléltetés évszázadai Bp.: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000 162. p.

²⁷ Lénárd András: Az Internet hatásai a 10-14 éves korosztályra In: Orbis Pictus : a szemléltetés évszázadai Bp.: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2000 163. p.

Hogy ezek az oldalak, illetve ezek a tevékenységek csakugyan annyira veszélyesek lennének, hogy el kellene tiltani őket tőlük? Nem hiszem. De legyintünk sem szabad a félelmekre. A pedagógusok, a szülők felelőssége vitathatatlan. Nálunk fejlettebb országokban, mint például az Egyesült Államokban a szülők, tanárok szűrik, hogy a fiatalok mely weboldalakat látogathatják, milyen levelezési listára iratkozhatnak fel... Ez technikai jellegű megoldás, amit ügyesebb fiatalok minden bizonnyal szívesen és nagy leleménnyel játszanak ki.

Mindamellett, hogy fiataljainkat figyelmeztetni kell a veszélyekre, a mi feladatunk véleményem szerint nem más, mint hogy megtanítsuk őket internetezni. Felhasználva a felmérések tapasztalatait, építsünk diákjaink érdeklődési körére, olyan weboldalakra, levelezési listákra stb. hívjuk fel a figyelmüket, amelyek érdekesek, informatívak, lekötik a figyelmüket, szórakoztatnak. Tanítsuk meg őket navigálni, keresni a hálózaton, hogy gyorsan és pontosan találják az őket érdeklő tartalmú oldalakat. Tanítsuk meg kételkedéssel fogadni a nem biztos helyről származó információkat, azaz tudják tartalmilag szűrni őket. Ismerjék fel, hogy a számítógép több mint egyszerű játékgép. Kialakult az internet etika, internet illemtan is, a Netikett (a net és az etikett szó összevonásából), amely megismertetése, napi gyakorlattá tétele ugyancsak a pedagógusok és a szülők feladata. (*Magyar netikett* címmel található összefoglaló a témáról a következő címen:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/muszaki/szamtech/wan/kultura/rfc1855h.hun>)

Mindezen feladatokból mi, könyvtárostanárok is tevőlegesen ki tudjuk venni a részünket. A könyvtárhasználat tanításának célja nem az elméleti tudás elsajátíttatása, hanem készségek kialakítása, így elsősorban - mint már említettük - gyakorlatorientált tárgyról van szó. Tehát a továbbiakban azt vizsgálom, hogy az interneten milyen webhely típusokat hogyan tudunk tanulóinkkal célszerűen használtatni.

A könyvtárhasználat tanításához, az információszerzés gyakorlatának elsajátításához a következő webhely típusok használhatók eredményesen:

- Keresőrendszerek
- Portálok
- Online katalógusok
- Elektronikus és digitális könyvtárak
- Oktatási anyagok

2.1.1 Keresőrendszerek

Az internet „információs óceán” - mondják -, amin „szörfölni” szoktunk, aztán jól el is süllyedünk benne. Miért? Mert a hatalmas tömegű információ között eligazodni valóban nem egyszerű feladat. Az interneten elérhető információ mennyisége majdhogynem korlátlan, növekedése egyelőre folyamatos és megállíthatatlannak tűnő, mérete csak becsülhető. A tartalmi színvonal ugyancsak kérdéses, ma még különösebb kontroll nélkül bárki bármilyen tartalmú információt megjelentethet. A fentebb idézett aggodalmak egy része éppen ebből a tényből származik. További gond a felkerülő dokumentumok rendezetlensége, azaz úgy néz ki, mintha irgalmatlan nagy termekben mennyezetig érő, roskadásig pakolt polcokon mindenféle rend nélkül sorakozó könyvek közül kellene kiválasztanunk azt, amire szükségünk van. Tehát az internet jelenlegi állapotában a legkevésbé sem hasonlít a könyvtárra, azaz nem alkalmas az információk rendszerezett tárolására és visszakeresésére. Ha a weboldalak fejlesztői, készítői még a kezdet kezdetén beépítettek volna olyan elemet, amely az oldal tartalmi azonosítását, esetleg tárgyszavazását szolgálta volna, most lényegesen könnyebb helyzetben lennénk.

A keresőrendszer feladata az, hogy segítségével ebből a szinte korlátlan mennyiségű információ-tömegből azt válasszuk ki, amire szükségünk van, azaz minél rövidebb idő alatt kapjunk releváns találatot. A pedagógusnak tudatosítania kell a tanulóban, hogy ez csupán technikai segítség, amely nem mentesít a szellemi munka végzése alól! Az interneten számos keresőrendszer közül választhatunk, saját gyakorlatunkban derül ki, hogy melyiket fogjuk gyakran használni, használtatni. Célszerű egy kereséshez több keresőrendszer szolgáltatását is igénybe venni, mert nem ugyanazokat az oldalakat nézik át. Összegyűjtve megtaláljuk őket egy-egy portálon, könyvtári vagy más intézményi honlapon, külön csoportosítva a magyar és az idegen (angol) nyelvűeket. Az angol nyelvűek a régebbi fejlesztésűek, általában nagyobb adatbázissal rendelkezők. Kitűnő keresőgyűjteményt találhatunk a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalán: <http://www.mek.iif.hu/porta/virtual/indexek/www/>

Működésük alapján csoportosítjuk őket: a **szabadszavas**, **tematikus** keresőrendszerek és **metakeresők**. Meg kell azonban jegyezni, hogy nincs éles határvonal, a nagyobb keresőrendszerek a szabadszavas és a tematikus keresést is nyújtják a felhasználóknak.

Szabadszavas keresőrendszerek

A szabadszavas keresőrendszerek a weboldalakon található szavakat adatbázisba rendezik, indexelik a címeket, alcímeket, a HTML kódban elhelyezett nem látható jelöléseket (metatag), vagy éppen a 10-nél többször előforduló szavakat. Adatbázisát folyamatosan frissítik. Ezek a programok vagy automatikusan figyelik az internetet, s így találják meg az új oldalakat, vagy a weblap készítője értesíti őket. A programok az egyes lapokat rangsorolva jelenítik meg, de hogy milyen sorrendben, azaz hogy melyik lapot tartják fontosabbnak, az keresőrendszerenként változó.

Általában négy faktor befolyásolja egy dokumentum fontosságát: a kulcsszavak sorrendje; a kulcsszó előfordulási gyakorisága a dokumentumban; a kulcsszó előfordulása a címben; ritka kulcsszavak.²⁸ A weblapok készítői, akiknek az az érdeke, hogy lapjuk minél előkelőbb helyet foglaljon el, ezen faktorok ismeretében tudják befolyásolni a találati listát. A szabadszavas keresők jellemzésére a pontosságot, a találati arányt és a lefedettséget használják.

A kívánt információ megszerzésekor nagyon sok időt takaríthatunk meg a jól megfogalmazott, pontos keresőkérdéssel, különben sok olyan oldalt kapunk, amelynek semmi köze a kérdésünkhöz, azaz a találat nem lesz releváns. A legtöbb keresőrendszer felajánlja az egyszerű vagy összetett keresést, illetve különféle operátorok használatát. Mivel szinte mindegyik más és más, érdemes tanulmányozni a kezelési útmutatókat, helpeket.

A keresés eredményeképpen a hipertext formában látható linken kívül általában megjelenik az oldal címe és első néhány sora, valamint egy százalékban megadott érték, amellyel azt kívánják megadni, ahogy az oldalra mennyire jellemző a keresett szó vagy kifejezés.

Igen jó paraméterekkel rendelkezik a szabadszavas keresők közül a magyar **Vizsla**: <http://vizsla.origo.hu>, és a félig magyarított **Google**: <http://www.google.com>. Érdekességük, hogy mindkettő rendelkezik katalógussal is, azaz tematikus keresőrendszerként is használhatók.

---

²⁸ Tarr Bence: Keresés az interneten Budapest : Panem, 2001 30-31. p.

Tematikus keresőrendszerek

Más elven működnek, mint a szabadszavas keresőrendszerek. Általában bejelentéssel bővülnek, a weblapok katalogizálása manuálisan, szakemberek által történik. Ők nézik végig a weblapokat, s különböző szempontok szerint kategorizálják, könyvtárakba vagy katalógusokba rendezik őket. A tematikus keresőrendszerek kialakítanak maguknak egy saját osztályozási rendszert a hagyományos osztályozási rendszerek mintájára.

A magyar tematikus keresőrendszerek közül a legismertebb a **Hudir** (<http://www.hudir.hu>), amelyben 18 kategóriában s azok alkategóriáiban kereshetünk. Lehetőség van egy közvetlen szó begépelésével is keresni, s megszabhatjuk, hogy az egész adatbázist kívánjuk-e használni vagy csak az adott kategóriát, alkategóriát.

Külföldiek közül a legnépszerűbb tematikus keresőrendszer a **Yahoo!** (<http://www.yahoo.com>). Két részből áll, az egyik a tematikus kereső, a Yahoo! Directory, a másik a Yahoo!-ról elérhető szolgáltatások világméretű hálózata, a Yahoo! Network. 12 fő témakör található a nyitólapján. A Yahoo!-nak van jól használható szabadszavas keresője is.

Metakeresők

Olyan eszközök, amelyek nem saját adatbázisukban, hanem a több keresőrendszer adatbázisában kutatnak, s az eredményeket egy lapon osztályozva jelenítik meg. A statisztikák szerint találati valószínűsége 3,5-szerese, mintha csak egy keresőszolgáltatást használnánk.²⁹

Akkor érdemes használnunk őket, amikor egy információra nagyon gyorsan van szükségünk. A legjelentősebb metakereső a **MetaCrawler**, amely kérdésünket egy időben több tucat keresőszerverre juttatja el. <http://www.metacrawler.com>.

Feladatunk a könyvtárban a keresőrendszerekkel való keresés technikájának begyakorlása. Amikor csak lehetőségünk van rá, adjunk olyan feladatot, amelynek célja a releváns találatok elérése. Ha diákjaink már megfelelő készségre tettek szert, nem nekünk kell keresgélni számukra, ha a röntgen sugarakról írnak kiselőadást fizika órára, vagy az 1930-as évek autóiról gyűjtenek képeket a történelem vetélkedőhöz, hanem képesek lesznek önállóan

---

²⁹ Tarr Bence: Keresés az interneten Budapest : Panem, 2001 112. p.

megkeresni a számárukra szükséges releváns információkat. Szerepünk ebben az esetben már csakugyan a koordinálásra, a tanácsadásra korlátozódik.

2.1.2 Portálok

Információs kapunak is nevezett olyan oldalak, amelyeken egyes nagy internetes tartalomszolgáltatók, összegyűjtik valamennyi fontos információforrásukat, valamint linkeket, kapcsolódási pontokat helyeznek el a webhálózat legnépszerűbb szolgáltatásaira (keresőrendszerek, menetrendek, telefonkönyvek, szótárak, hírszolgálatok). Minden portál mögött jelentős adatbázis áll. Ma már nem csupán a tartalomszolgáltatók alakítanak ki maguknak portálokat, hanem az üzleti világ is él ezzel a lehetőséggel, egyes vállalatok is létrehoznak saját portált munkatársaik, ügyfeleik, szállítóik, vásárlóik számára. De akár iskolák is készíthetnek oktatási portált pedagógusaik, tanulóik, a szülők és érdeklődők részére.

Általános portálok

Az általános portálok többnyire öt fő szolgáltatást nyújtanak látogatóiknak:

- Navigációt, ide tartoznak a keresők és a tematikus linkgyűjtemények
- Hírszolgáltatásokat
- Kommunikációs szolgáltatásokat, mint e-mail és a különféle fórumok
- Szórakozást, úgy mint televízió-, mozi- és színházműsorok, ajánlók
- Kereskedelmet, különféle webáruházak kínálatával.

Magyar portálok közül is nagy a választék, mindenki saját ízlése szerint válogathat közülük. Sokan nyitó oldalként is valamelyik portált állítják be. A két leglátogatottabb magyar portál az Origo (<http://www.origo.hu>) és az Index (<http://www.index.hu>).

Az általános portálok rengeteg információt halmoznak fel egy helyen és szolgáltatják a felhasználó felé, éppen ezért a **könyvtári tájékoztató** munkában sokoldalúan használhatók

A könyvtárostanárok a könyvtárhasználatban nagyon jól tudják használni a már említett **keresőrendszereken** túl a **közhasznú adatbázisokat**. Ilyenek a menetrendek, különféle tudakozók, térképek, szótárak stb. Mivel céljaink között szerepel a tájékozódás képességének kialakítása, itt erre bőségesen kívánkozik lehetőség, a szó szoros értelmében.

Például - az osztályfőnökkel együtt - egy tanulmányi kirándulás megszervezését bonyolíthatják le a tanulók az útirány megtervezésétől kezdődően a szállásfoglalásig. Tanulmányozhatják a vasúti vagy busz (repülő) menetrendet, kikereshetik a szükséges telefonszámokat, a felkeresni vágyott települések honlapjain megtalálják a nevezetességeket, sőt, még azt is kideríthetik, hogy milyen időjárás várható a kirándulás időpontjában.

Az általános portálokhoz hasonlóak a nagy linkgyűjtemények. Alapvető különbség köztük, hogy a linkgyűjtemények mögött nincs adatbázis, amelyben lehetőség lenne a visszakeresésre. A magyar linkgyűjtemények közül a Startlap igen jól strukturált, kiválóan használható (<http://www.startlap.hu>).

Szakportálok (subject gateway-ek)

Az általános portálokkal szemben egy-egy szakmához, szakterülethez, tudományterülethez tartozó legfontosabb információk gyűjtőhelye. Rendelkezniük kell a következő általános tulajdonságokkal: *jól szelektáltan, a szakmai elvek alapján elrendezetten, többségükben annotáltan, rendszeresen frissítve, visszakereshetően tartalmazzák az adott szakterület szinte minden hazai internetes forrását.*³⁰

A NIIF (Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program) keretében **SZEZÁM** címmel **szakportálok közös rendszerének** (szuperportál) szervezése van folyamatban. Számos külföldi példa bizonyítja, hogy a szakmánként külön-külön szakbizottságok által épített, az egész tudásuniverzumot felölelő rendszernek van létjogosultsága. *...egy közösen épített és menedzselt rendszer nem szegényebb, hanem gazdagabb a sok különféle portál laza halmazánál.*³¹

A SZEZÁM programban a tartalmi feltöltés négy szakterületen kezdődött meg: egészségügy, fizika, komputertudomány, könyvtártudomány.

E legutóbbi megvalósulása az egyik legjobb szakmai portál, a:

---

³⁰ Kokas Károly: SZEZÁM : szakmai portálsite-ok, subject gateway-ek közös rendszere a NIIF hálózaton
Kézirat

³¹ Kokas Károly: SZEZÁM : szakmai portálsite-ok, subject gateway-ek közös rendszere a NIIF hálózaton
Kézirat

Könyvtárkapu - információforrások könyvtárosoknak című könyvtári portál. A Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának szerverén kapott helyet: http://www.bibl.u-szeged.hu/mke_eksz/portal/. 2000 őszén kezdte meg a működését, azóta folyamatosan bővül gyűjteménye.

Könyvtárkapu - információforrások könyvtárosoknak

Szakterületei:

Állománygyarapítás; tájékoztatás; folyóiratok, periodikumok; vezetés, menedzsment; automatizálás; multimédia, CD-ROM; könyvtári szervezetek; kölcsönzés; katalogizálás, digitalizálás; hírek, események; könyvtáros oktatás. Az oldalon külön kiemelték a szerkesztők a katalógusokat, adatbázisokat, az OSZK szolgáltatásait, a keresőrendszereket s a (még nem működő) közhasznú információkat. Elérhető az oldalról a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Elektronikus Könyvtár Szekciójának (MKE EKSz) a honlapja (http://www.bibl.u-szeged.hu/mke_eksz/index.html)

Rokon oldal az előbb már említett tematikusan épített linkgyűjtemény, a Startlap egyik „lapja”, a **Könyvtárlap.hu**, (<http://konyvtar.lap.hu>) valamint a **Könyvtár Portál** (<http://www.irodaweb.hu/konyv/konyvtar.htm>), amelyet a Kereső portálról, a speciális keresők gyűjteményéről (<http://www.irodaweb.hu/kereso/index.htm>) is megközelíthető (mindkettő az Irodaweb szerverén kapott helyet).

Szakportál a még újnak számító **oktatási portál** is. A fogalom *olyan internetes honlapstruktúrát jelent, amely teljesen új alapokra helyezi az oktatási intézmények eddig megszokott jelenlétét az interneten, és forradalmian kibővíti a kommunikáció lehetőségét az*

*iskolai és az iskolával kapcsolatban lévő személyek (tanulók, szülők, iskolafenntartó, oktatáskutatók, az iskola iránt érdeklődő, stb) között*³².

2000 novemberében az Oktatási Minisztérium Sulinet Programirodája és a Microsoft Magyarország a Verseny'95 és a Verseny'98 folytatásaként meghirdette a **Verseny2000** középiskolai oktatási portál készítő versenyt. A versenyben részt vevő iskoláknak olyan dinamikus, adatbázis alapon felépített, interaktív oktatási portált kellett készíteniük, amely az iskola szokásos bemutatásán túl az iskolai ügyvitel és oktatás egy vagy több elemét is tartalmazza (pl. diákok adatbázisa, digitális osztályozónapló, tanárok, diákok és szülők online fóruma, tanmenetek, óravázlatok, órai jegyzetek, stb.). Több mint 300 iskola nevezett be a versenybe, tanárok és diákok együtt dolgoztak a portálok minél színvonalasabb kialakításán.

Egy jó oktatási portál a következő fő szolgáltatásokat nyújthatja egyedi tartalommal feltöltve: mindennapi adatok, az iskolai élet dokumentumai, az oktatással kapcsolatos információk, az iskolai élet eseményei, az iskolával kapcsolatos információk, reklámok. Követendő példaként álljon itt a Szegedi Tudományegyetem Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium és a budapesti Karinthy Frigyes Gimnázium oktatási portáljának a címe:

<http://www.gyavg.u-szeged.hu/>

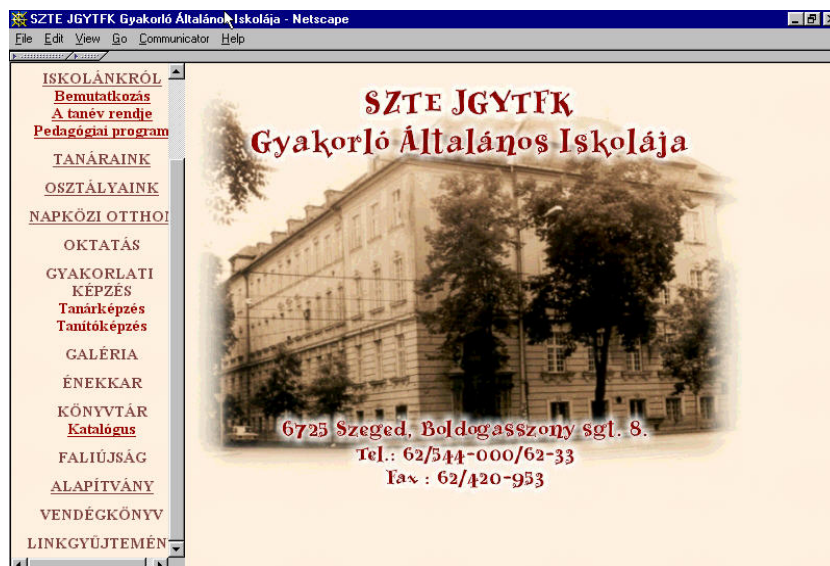
<http://www.karinthy.hu/pages/open/hu/>

Felvetődött már az oktatási portálok hálózatának ötlete is, az OPH (Oktatási Portál Hálózat).

Az iskolai könyvtár számára is jó megjelenési lehetőség az iskola oktatási portálja. Sajnos ezen a téren nagyon nagy a lemaradás. Még a különben jól működő iskolai portálokon sem kapnak helyet a könyvtárak, még azok a könyvtárak sem, amelyek amúgy kiváló informatikai lehetőségekkel rendelkeznek. Úgy gondolom, ez még a hagyományos könyvtárra vonatkozó szemléletet tükrözi, s nem épít sem az iskola könyvtárak megváltozott feladatkörére, sem a technikai háttérre. Véleményem szerint például a web alapú Szirén integrált rendszer katalógusának elérése az iskola oktatási portáljáról nem túl nagy elvárás. Saját iskolám, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Gyakorló Általános Iskola épülőben lévő honlapjának (még nem oktatási portál!) nyitó oldalán fog szerepelni - idővel - a könyvtár és az azonnal elérhető - már használható - online katalógus: <http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/gyakorlo/index.html>. Ki tudja, egyszer talán, ha az iskolai könyvtárakban könyvtári informatikusok dolgoznak majd, az iskolai könyvtári portálok hálózata is megvalósulhat.

---

³² Takács Attila - Farkas Csaba: Oktatási Portál a budapesti Jedlik Ányos Gimnáziumban

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Gyakorló Általános Iskola készülő honlapja*

2.1.3 Online katalógusok

A katalógus a könyvtár tudatos használatának alapja, indirekt tájékoztatási eszköz. A kerettanterv szerint az 5. évfolyamtól tanítjuk előbb a betűrendes, majd a tárgyi és a szakkatalógus használatát. Amikor már kialakítottuk az alapvető fogalmakat, a tudnak keresni a betűrendes cédulakatalógusban, megkezdődhet az ismerkedés az elektronikus könyvtári katalógussal is. A gyerekek nagy örömmel fognak hozzá, nagyon gyorsan megszeretik és megtanulják. Ha iskolai könyvtárunk rendelkezik integrált könyvtári rendszerrel (legtöbb esetben Szirénnel), először ennek a megismertetésére kerül sor a könyvtár saját állományán keresztül, majd következhetnek a városi, megyei, egyetemi, országos, végül a világ nagy nyilvános online katalógusai, OPAC-jai (Online Public Access Catalog, magyarul: hálózaton nyilvánosan elérhető katalógus). Tudatosíthatjuk bennük ezek használatával akár a könyvtárközi kölcsönzés, akár a bibliográfiai adatgyűjtését fogalmát.

Az OPAC általában egy integrált könyvtári rendszer nyilvánosságnak szánt modulja. A webes OPAC-ok könnyen kezelhetők, egy űrlap kitöltésével lehet a kívánt adatokat visszakeresni. Támaszkodhatunk azokra az ismeretekre, amiket a katalóguscédulánál már megtanultak a gyerekek. Ugyanazokat az adatszoportokat fedeztethetjük fel velük, így könnyen megtanulják kezelésüket.

Hiba! A könyvjelző nem létezik.

*SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Gyakorló Általános Iskola
könyvtári katalógusa*

Általában a könyvtári honlapokon az online katalógus mellett számtalan más, a könyvtár működésére, tevékenységi körére, dolgozóira vonatkozó információ is található. Az igényesebb könyvtári honlapok virtuális kiállításokkal, egyes gyűjteményrészletük részletes feltárásával, digitálizált szövegekkel, linkgyűjteménnyel, tájékoztató szolgálattal is kényeztetik látogatóikat.

A magyarországi internet eléréssel rendelkező könyvtárak teljesnek mondható listáját tartalmazza a **HUNOPAC** - Könyvtári információ Magyarországon című portál (portálokról ld. később). Innen bőségesen válogathatunk, hogy melyik könyvtár, szakkönyvtár, elektronikus könyvtár stb. szolgáltatásait kívánjuk igénybe venni, illetve diákjainkkal vetetni. További segítség, hogy a könyvtár neve mellett azt is feltüntetik, hogy honlappal, webes (online) vagy telenetes katalógussal rendelkezik-e, illetve a könyvtár által használt integrált könyvtári rendszert is: ALEPH, TextLib, OLIB, SZIRÉN, S-LIB, SRLIB, Horizon, Corvina, TINLIB.

Elérése három helyről lehetséges:

<http://www.mek.iif.hu/porta/virtual/magyar/opac.htm>

<http://www.mek.oszk.hu/porta/virtual/magyar/opac.htm>

http://www.bibl.u-szeged.hu/mke_eksz/opac.html

Ugyancsak teljesnek mondható a könyvtárgyűjteménye a **Könyv Portálnak**:

<http://www.konyvportal.hu/index.php>

Rendkívül hasznosak lehetnek a **közös katalógusok**, amikor egyidejűleg több könyvtár elektronikus katalógusában kereshetünk, s a találatokból megtudhatjuk, hogy a kérdéses dokumentum mely könyvtárban található, s kölcsönözhető-e.

Legjelentősebb közös katalógusok:

- **Vocal**, a Corvina integrált könyvtári rendszert használó könyvtárak közös katalógusa:

<http://vocal.lib.klte.hu/kereses.html>

- **KözElKat** (KÖZös ELektronikus KATalógus), amelynek új verziója, a KözElKat v2 az EISZ (Elektronikus információszolgáltatás) szolgáltatásai közé tartozik, s az Eduport honlapjáról érhető el:

<http://www.eduport.hu/kozelkat>.

A szolgáltatás igénybevételével huszonnégy hazai és két nemzetközi (Imperial College of Science Technology and Medicine és a Library of Congress) elektronikus könyvtári katalógusban nyílik mód egyidejűleg keresni, s további tizenegy hazai áll tesztelés alatt. A rendszer igen jól és kényelmesen használható, lehetőség van az egyszerű, az összetett és a CCL nyelvű keresésre.

- **MOKKA**: Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület (Hungarian National Shared Cataloguing Association, rövidítve: HUNCAT).

A **WebKat** a Neumann-ház katalógusa, a hazai internetes dokumentumokat tartalmazza: <http://www.neumann-haz.hu/scripts/webkat>

WebKat.hu nyitó oldala

A katalógusban közvetlenül lehet tájékozódni a magyar nemzeti örökség részét képező hálózati dokumentumokról, sőt, egyetlen gombnyomásra maga a dokumentum, illetve digitalizált formája is megjelenik.

Több könyvtár törekszik arra, hogy katalógusában a találatra kattintva a kérdéses dokumentum címlapját, vagy esetleg teljes szövegét megjelentesse, illetve virtuális kiállításait, különgyűjteményeit összekapcsolja katalógusával. Jó példa erre a **Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának Régi könyves virtuális katalógusa**:

<http://www.bibl.u-szeged.hu/~clio/oldbook/index.html>

2.1.4 Elektronikus és digitális könyvtárak

Az elektronikus és digitális könyvtár is könyvtár, ráadásul olyan könyvtár, amely minden könyvtár állományát gyarapítja, akik hozzáférnek a hálózathoz. Saját állománya van, amelyet osztályoz, feltár, visszakereshetővé tesz, szolgáltat. Mi az, ami mégis mássá teszi? Maga az információhordozó. Az elektronikus könyvtárak ugyanis az interneten és más számítógépes adathordozón megjelent szak- és szépirodalmat kínálják teljes szövegű, digitalizált formában.

A világon az első valódi elektronikus könyvtár a Project Gutenberg gyűjteménye volt, amely azt a célt tűzte maga elé, hogy összegyűjtse az emberiség közös kincseinek tekinthető, elsősorban szépirodalmi szövegeket. Hazánkban két jelentős szolgáltatás áll az olvasók rendelkezésére:

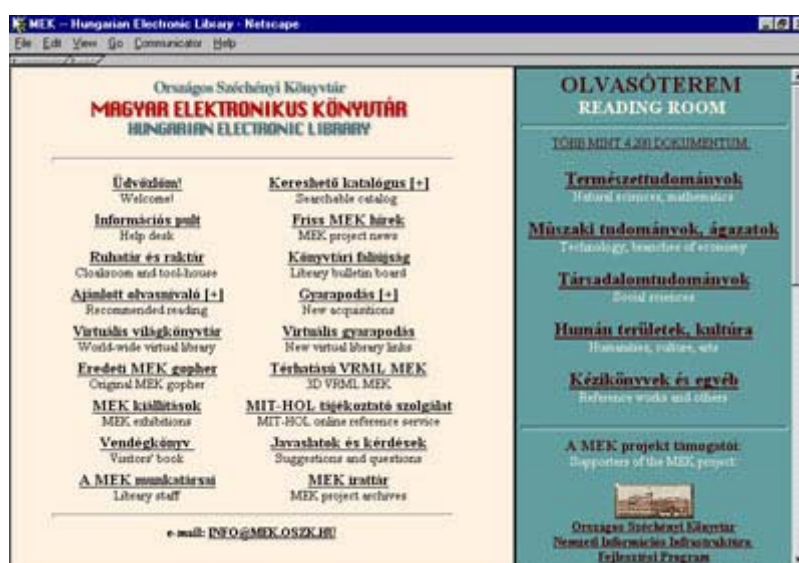
- a Magyar Elektronikus Könyvtár: <http://www.mek.iif.hu>,
- a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ: <http://www.neumann-haz.hu>

Magyar Elektronikus Könyvtár

A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (NIIF) egyik projektje. A MEK szervezése 1994 közepén indult azzal a céllal, hogy -- más, külföldi archívumok mintájára -- összegyűjtse, rendezze és az egész világnak szolgáltatassa azokat a magyar nyelvű vagy magyar és közép-európai vonatkozású

dokumentumokat, melyeknek számítógépes formában való nyilvános terjesztése nem tiltott (public domain elektronikus szövegek). A MEK egy teljesen non-profit vállalkozás, elsősorban oktatási és kutatási célokat kíván szolgálni.³³

Az oktatásban kiválóan használható forrásokat nyújt a MEK. Az **Olvasóteremben** több mint 4200 dokumentum található a következő rendszerezésben: **Természettudományok, Műszaki tudományok, ágazatok, Társadalomtudományok, Humán területek és kultúra.** Kiegészíti a felsorolást a **Kézikönyvek és egyéb** gyűjteménye. A gyűjtemény felét a klasszikus és modern szépirodalom teszi ki, a szakirodalmi rész a műszaki, a társadalom- és természettudományok területeit fedik le.

Magyar Elektronikus Könyvtár nyitó oldala

A gyűjteményben való eligazodást a **Kereshető katalógus** segíti. Lehet benne keresni szerzőre, címre, kulcsszóra az és/and, a vagy/or operátorokkal. A böngészhető katalógus összetettebb keresést tesz lehetővé, s használatához Javsriptet ismerő kliens szükséges. További lehetőség a teljes szövegben való szabadszavas keresés, ahol szűkítésre is van lehetőség operátorokkal és szakterületek szerint. A használathoz tanácsok is az olvasó rendelkezésére állnak.

A dokumentumok a könyvtárban a lehető legegyszerűbben és könnyen letölthető formátumban vannak, az olvasó válogathat a keresőfelületek között. A **Ruhátár és raktár** az eredményes használathoz letölthető segédprogramokat kínál.

³³ Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Saját állománya mellett a **Virtuális könyvtárban** gyűjti a magyar könyvtárak, az elektronikus újságok, az elektronikus könyvkiadók, a levelező listák és az internetes keresőrendszerek elérési címeit. Ebben az értelemben mint portál, azaz linkgyűjtemény is funkcionál.

Jó könyvtárhoz illően kiállításokat rendez **MEK kiállítások** címmel tudományos és ismeretterjesztő témákban. Néhányat kiemelve az igen színvonalas választékból: Arany János: Őszikék, A „Nyugat” (1908-1920), Szép magyar könyvtárak, Jedlik Ányos kiállítás.

Jelentős szolgáltatása az 1999 szeptemberében indult **MIT-HOL** (Magyar Internetes Tájékoztató - Hungarian Online Librarian) tájékoztató szolgálat, ahol egy űrlap kitöltésével kérhetünk könyvtári információt az interneten keresztül a tájékoztató könyvtárosoktól.

Az iskolai könyvtárban elsősorban az önálló ismeretszerzés forrása lehet, de katalógusai, kiállításai könyvtári órán és a könyvtárban tartott szakórán is felhasználhatók. A könyvtárostanárnak, könyvtári informatikusnak gyakran használt szakkönyvtára a MEK.

Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ

1997. november 1-jén létrejött *intézmény rendeltetését a kulturális javak védelméről szóló törvény fogalmazta meg. A munkáját közhasznú társaságként megkezdő közgyűjtemény elsődleges feladata a kulturális örökség digitalizálásában való részvétel, az e téren folyó munkálatok koordinálása, valamint a kulturális örökség digitalizálására épülő hálózati szolgáltatások megindítása.*³⁴ Tevékenysége középpontjában a digitális könyvtári szolgáltatások állnak.

E célok elérésének egyik eredménye az egyelőre még egyedülálló **Digitális Irodalmi Akadémia**. A DIA-ban 51 magyar író és költő nyomtatásban megjelent életművének digitális feldolgozása található. A forrásértékű szövegek mellett irodalomtörténészek által készített írói életrajzok, róluk szóló szakirodalom és műveik bibliográfiája is megtalálható. A művek visszakeresése is megoldott. Az alapvető operátorok használatával az egyszerű keresésben szerzőre, címre, kiadóra, évre, megjelenési helyre, műfajra, szövegrészletre lehet keresni. Az összetett keresés további lehetőségeket nyújt. Meg lehet keresni az ajánlásokat, a művek

---

³⁴ Tószegi Zsuzsanna: A digitális könyvtár mítosza In: Iskolakultúra, 10. évf. 2000. 4. sz.17. p.

keletkezésének helyét, idejét, verssorokat, cikluscímeket stb. A művek ingyenesen, teljes szövegükben szabadon letölthetők.

Digitális Irodalmi Akadémia nyitó oldala

A gyakorlatban nagyon jól alkalmazhatónak tartom, használatának megismertetését, gyakoroltatását valamennyi könyvtárhasználati területen javaslom.

A Neumann-ház további digitalizálási projektje a **Magyar klasszikusok összes művei**, valamint a **Bibliotheca Hungarica Internetiana**, amelyek a nemzeti kulturális örökséghez tartozó szerzők műveinek digitalizálását és az interneten keresztül ingyenes hozzáférést teszik lehetővé.

Ezek az oldalak elsősorban az önálló ismeretszerzésben alkalmazhatók eredményesen.

2.1.5 Oktatási anyagok és oktatási háttéranyagok

Az első fejezetben vázolt, az információs társadalom kihívásainak eleget tevő oktatás egyik eszköze a multimédiás oktatóprogram.

Magyarországon a külföldi mintákat alapul véve, a multimédiás internetes oktatási anyagok központi lelőhelye a **Sulinet** (<http://sulinet.hu>). A Sulinetnek indulásakor, 1996-ban öt, egymásra épülő részét határozták meg:

- A fizikai infrastruktúra alapjainak megteremtése, digitális bérelt vonali internetszolgáltatás
- Internetes laboratóriumok kiépítése
- A tanárok továbbképzése, a humán infrastruktúra megalapozása
- Kétirányú adatforgalom, a közoktatási adabázis
- **Tartalomszolgáltatás:** multimédiás, a hálózaton keresztül elérhető tankönyvek, internetes oktatási szemléltető anyagok, tantervek előkészítése, gyártása.

A Sulinet program befejeződése után az **Írisz** program kifejezett célja a tartalomszolgáltatás, amit 2002. április 15-én az Ablak a világra - Írisz-Sulinet konferencián is megerősítettek, mint kormányzati szándékot. Mégis nagyon kevés Sulinet weblapján megjelenő tananyag.

Az internetes oktatási anyagok értékelését végezve a következő szempontokat érdemes Kárpáti Andrea tanulmánya alapján figyelembe venni³⁵:

- Oktatási design minősége: interaktív, kooperatív és nyitott
- Tantervre épülés: világosan hivatkozik az alap- és kerettanterv tartalmára és céljaira
- Interdiszciplinalitás: nem lineáris szerkezete segíti-e a tantárgyközi kapcsolatok kialakítását
- Oktatási tartalom: a különböző előképzettségi szintnek és életkoroknak megfelelő, eltérő mélységű tananyagfeldolgozás
- A tanulót segítő információs források beépítése: magyarázó jegyzetek, ábrák, grafikonok, térképek szükség szerinti megjelenítéssel
- A program leírása: ötletek az óravezetéshez, háttér információ, időterv stb.
- Lehetséges-e a letöltés
- Választható e a csak szöveges formátum a letöltéskor
- Az alkalmazott HTML formátum kurrensége, a szintaktika helyessége, a Script elemek hibátlanul működnek-e
- Linkek ellenőrzése és korrekciója
- A plug-in programok internetes hozzáférhetősége

---

³⁵ Kárpáti Andrea: Oktatási szoftverek minőségének vizsgálata In: Új Pedagógiai Szemle 2000. 3. sz.
Hiba! A könyvjelző nem létezik.

A fenti kritériumoknak megfelelő oktatási anyagok használata inkább az önálló ismeretszerzést szolgálja, alkalmas az önellenőrzésre, saját tempó kialakítására, illetve nagy a jelentősége a távoktatásban.

Jó lenne, ha nálunk is működnének oktatást segítő szolgáltatások, melyek tartalmaznák egyrészt a gyerekeknek szóló tudásanyagot, amit a hipertext adta szabadság révén saját tempójukban, saját érdeklődésüknek megfelelő útvonalon járhatnak be, másrészt a témához kapcsolódó feladatokat, harmadrészt a tanároknak szóló instrukciókat.

Sokkal nagyobb számban találunk viszont a weben úgynevezett **oktatási háttéranyagokat**, amelyeket a tanóra menetébe építve, illetve az óra anyagába illesztve tudunk használni, még ha olykor csupán szemléltetésként is. A Sulinet tananyagként definiált oldalainak nagy része is inkább ide sorolható. Ezen a téren a bőség zavarával küszködünk, ugyanis valósággal korlátlan azoknak az oldalaknak a száma, amit fel tudunk használni a tanításban. A korábbiakban már említett digitális és elektronikus könyvtárak, a nagy könyvtárak honlapjai, virtuális kiállításai, a portálok, linkgyűjtemények ontják a jobbnál jobb, érdekesebbnél érdekesebb ismeretterjesztő oldalakat.

Ezek azonban az önálló ismeretszerzésre csak annyiban alkalmasak, amennyiben előzetesen kitűztünk tanulóink számára feladatot velük kapcsolatban. Ellenkező esetben a tanuló elkalandozik, elvész a sok szép kép, ábra, animáció, több oldalas szöveg között (képernyőről olvasni még diákjaink sem szeretnek). Ezekből az oldalakból hiányoznak az oktatási oldalakra jellemző tanulást segítő erősítő mechanizmusok.

Az oktatásban jól alkalmazható webhelyek tantárgyak szerint bontott gyűjteménye található a Karinthy Frigyes Gimnázium oktatási portálján, a következő címen: <http://www.karinthy.hu/pages/teacher/library/>, valamint a Sulinet Linkadatbázisában az Oktatás fejezetben: <http://www.sulinet.hu/cgi-bin/db2www/lm/link/lst?lkat=67>.

Nehéz egyet kiragadni a színes kínálatból, de kedvenc oldalaim közé tartozik a könyvtárhasználat minden területén jól alkalmazható, bőséges multimédiával rendelkező művelődéstörténeti „kiállítás”, melyet a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának munkatársai hoztak létre **A 30-as évek Magyarországa** (<http://www.bibl.u-szeged.hu/ha/>) címmel.

2.2 A CD-ROM

A Neumann-ház foglalkozik a magyar fejlesztők által készített CD-ROM-ok adatainak összegyűjtésével. Az 1994 óta készülő, **A magyar CD-ROM-ok** (Compact Disk - Read Only Memory) **diszkográfiáját** (<http://www.neumann-haz.hu/diszkog/>) heti, kétheti gyakorisággal frissítik a Neumann-ház munkatársai. A lista több mint 1000 CD-ROM és 200 terjesztő adatait tartalmazza. A címeket az ábécé rendjében lehet keresni. Az Országos Széchényi Könyvtár **CD-ROM adatbázisát a magyarországi könyvtárak lelőhely-információival** is a Neumann-ház honlapjáról érhető el: http://www.neumann-haz.hu/scripts/CDxcgi?infile=main_frame.html. Ebben az adatbázisban lehetőség van több szempontú keresésre, úgy mint kulcsszóra, címre, közreadóra keresés, összetett keresés, illetve lehet böngészni az index alapján. Mindkettő elérhető a Könyvtárkapu könyvtári portálról is, ahol összegyűjtve **CD-ROM és online adatbázis-kritikák** is találhatók.

A Neumann-háznak saját fejlesztésű CD-ROM-jai is megjelentek, igen színvonalas a **Bibliotheca Hungarica : a magyar könyvtárak egy ezredév tükrében** című multimédia CD-ROM.

Az utóbbi években megsokszorozódott a taneszközzé nyilvánított oktató- ismeretterjesztő multimédiás CD-ROM-ok száma. A választék elképesztően nagy, csakúgy, mint az internetes források esetén, de ugyancsak meg kell különböztetni a kifejezetten **oktató CD-ROM-okat** és az általam **oktatási háttéranyagok**nak keresztelt programokat. Az iskolai könyvtárban ugyanazon alkalmakkor használhatjuk a multimédiás CD-ROM-okat, mint az internetet.

2.2.1 Oktató CD-ROM-ok

Az oktató CD-ROM-oknak hasonló értékelési szempontrendszere van, mint az internetes oktatóprogramoknak, de kiegészíthető még például az instellációra, a kezelőfelület használhatóságára vonatkozó elvárásokkal, vagy hogy van-e szolgáltatáscsomag a szoftverhez (nyomtatott információ, információ a kiegészítő termékekről stb.).

Az oktatási szoftverek magyar iskolai alkalmazásáról 1998-ban Kárpáti Andrea és Varga Kornél végzett online kérdőíves felmérést. A taneszközöket a következő szempontok szerint értékelték (0-5-ig vagy 0-2-ig pontozva):

- Tartalom: a taneszköz tartalma felel meg az adott szaktudomány elveinek és ismereteinek

- Pedagógiai használhatóság: mennyire alkalmas az adott tantárgy tantervének megfelelő tanórai felhasználásra
- Tapasztalat: kipróbálták-e és használják-e a taneszközt
- Telepítési útmutató: van-e, milyen minőségű
- Felhasználási útmutató: van-e, milyen minőségű
- Pedagógiai útmutató: van-e, milyen minőségű

A minőséget a fenti értékek összegéből képzett változó adta meg.³⁶A vizsgálatból számtalan következtetést le lehet vonni, számomra most az az érdekes, hogy maximális pontszámot egy CD-ROM sem kapott, az 5-ös skálán a legjobb átlag a pedagógiai használhatóság terén 4,1 lett. Tehát akkor, 1998-ban a vizsgált szoftverek között nem volt a piacon minden igényt kielégítő multimédiás oktató CD-ROM. A tendencia azóta sem változott, nagyon kevés igazán jó multimédiás oktatóanyag készül.

Ezek közül ismertségével, koncepciózusságával, használhatóságával kiemelkedik a Profi-Média kiadó **Manó gyermekoktató-sorozata**.

A sorozat célközönsége a 6-12 éves korosztály. A programok jól használhatók az önálló ismeretszerzésben, akár tanári, szülői segítség nélkül, de tanórán, szakköri és napközis foglalkozáson is. A kiadó törekszik arra, hogy programjaik illeszkedjenek az egyes tantárgyak tanterveire, azaz használhatók legyenek segédanyagként bármely tankönyv mellett. 2002-re mintegy 20 CD-ből áll a sorozat, ebből közvetlenül tantárgyhoz kapcsolódik a Manó Angol 1-2, a Manó Német 1-2, a Manó Muzsika, a Manó Élővilág, a Manó Matek 1-3, a Manó Ábécé, Manó Olvasás 1-2. Kiegészítő, játékos oktató CD-ROM például a Manó IQ, a Puzzle 1-2.

A CD-ket a kezelőfelületek egyszerűsége, egységessége jellemzi, a telepítés szintén egyszerű és gyors.

A program tartalmi felépítése a következő:

- Feladatok: a program gerincét alkotják, a megoldást a program értékeli és a visszajelzést ad. Ez az oktatóprogramok egyik legfontosabb eleme. A feladatok mutációval készültek, azaz ugyanarra a feladatra később visszalépve más szöveget vagy képet találunk, így a gyakorlás lehetősége kibővült.
- Leíró részek: előadás jellegű, gazdagon illusztrált bemutatók, amelyek a feladatmegoldást segítik.

---

³⁶ ³⁶ Kárpáti Andrea: Oktatási szoftverek minőségének vizsgálata In: Új Pedagógiai Szemle 2000. 3. sz.

Hiba! A könyvjelző nem létezik.

- Tudáspróbák: az a különbség a feladatok és e között, hogy itt időre egy bizonyos számú feladatot kell megoldani. Az értékelés itt részletesebb.
- Lexikonok, szótárak: a sorozat nem minden tagját jellemzi, jellegüktől függően. A Manó Életvilág mintegy 230 növény- és állatfajt mutat be narrátor szöveggel, állathangokkal és filmbejátszásokkal. A lexikonokban és szótárakban keresésre is nyílik lehetőség.
- Jutalmak: sokféle lehetősége van. Minden program számon tartja a játékos neve mellett a megszerzett pontszámát is. Az összes pontszám megszerzését a program oklevéllel jutalmazza.
- Segédanyag szülőknek, pedagógusoknak: a kérdőjelre kattintva a felnőttek megtudhatják az egyes feladatok pedagógiai céljait, tartalmát, megoldásának módjait.³⁷

Klasszikus oktató anyagok a **nyelvoktató CD-ROM-ok**, amelyek kifejezetten az önálló ismeretszerzésre építenek, a felhasználó saját tempója szerint oszthatja be a tananyagot, tesztekkel, kiejtésvizsgálatokkal mérheti tudását. Esetenként kiegészíthetik a készítő a szolgáltatásokat az „internetes tanárral” való kapcsolattartással.

A Soros Alapítvány Multimédia oktatási anyagok fejlesztése című projectje keretében született több jó oktatóprogram, mint például a hódmezővásárhelyi Hódtói Általános Iskola és Gimnázium **Játékos fizika I. - Mechanika** című CD-je, amelyen a több száz kép és ábra, a közel száz animáció és játék mellett kétszáz kidolgozott feladat segíti az érettségiző, felvételiző diákokat.

Igen népszerűek az érettségire, felvételire előkészítő, tantárgyi CD-ROM-ok. Ilyen például a Matematikai összefoglaló érettségire és felvételire készülőknek.

2.2.2 Oktatási háttéranyagok

Ide sorolom először a szép számban megjelent **lexikonokat, enciklopédiákat, egy- és többnyelvű szótárakat, atlaszokat**. Ezek legfőbb erényei, hogy általában könnyen és gyorsan lehet keresni bennük, a találatok kinyomtathatók vagy kimenthetőek, illetve az, hogy egy CD-n hatalmas mennyiségű információ fér el. Gyakran kép- és hanganyagot is tartalmaznak, a hipertextes szerkesztési elv az utalók használatát könnyíti meg. A könyvtárhasználatban a kézikönyvek használatának megtanítása, begyakoroltatása

---

³⁷ Csabai Dolores: A Manósorozat koncepciója **Hiba! A könyvjelző nem létezik.**

folyamatos, évről évre visszatérő feladatunk, s ebben a folyamatba a digitális kézikönyvek is jelentős szerepet kapnak. Használhatjuk őket párhuzamosan is a nyomtatott dokumentumokkal, a gyerekek nagy örömeiket lelik a keresésben, kalandozásban.

A legkisebbek számára megjelent az **Ablak-Zsiráf** CD-ROM-on, amely a hanggal, képekkel, videórészletekkel bővült szócikkek mellett többféle ügyességi játékot, sőt, tudáspróbát is tartalmaz. Tótfalusi István **Szó-Tár-Lat** című CD-jén 9 lexikon teljes anyaga található visszakereshető formában. Az egyik legkorábbi kiadvány a **Cambridge Enciklopédia**, amely hozzávetőlegesen 30 ezer címszót tartalmaz, s mindezt ezer kép, hang- és filmrészlet színesíti.

Másodszor fontosnak tartom megemlíteni az úgynevezett **összeseket**, azaz az egy-egy szerző összes művét multimédiás formában tartalmazó CD-ROM-okat. Összesnek számít a **Verstár '98** is, amely mintegy félszáz magyar költő összes versét tartalmazza kereshető formában, képekkel és hangrészletekkel. Szintén jól használhatók a könyvtárhasználatban.

Harmadszor idesorolom az **archívumokat**, amelyek egy-egy folyóirat egy bizonyos periódusát tárják fel. Ilyen például a Heti Világgazdaság vagy a Rubicon archívuma.

Végül egy kategóriába kerülnek az igen nagy számú természet- és társadalomtudományi, művészeti **ismeretterjesztő CD-ROM-ok**. Ezek a CD-ROM-ok egy-egy ismeretkör teljes feldolgozására törekszenek a legváltozatosabb médiaformák felhasználásával. Csupán néhányat kiragadva a bőséges választékból: a Kossuth Kiadó Földrészek és a Magyarország növényei sorozata, a Nemzeti parkok, a Képtárak, az Enciklopédia Humana Hungarica sorozat, A világ városai sorozat a Népszabadság Rt. kiadásában, s sor csakugyan hosszan folytatható.

2.2.3 CD-ROM kritika

A CD-ROM-ok értékelésének szempontrendszerét Drótos László alakította ki.³⁸ A következő CD-ROM kritika ezek alapján készült.

---

³⁸ Drótos László: CD-ROM és online adatbázis-kritikák
Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Rio de Janeiro

1. Bibliográfiai leírás:

Rio de Janeiro : power CD [CD-ROM] / [kiad. a Népszabadság Rt.]

Budapest : Népszabadság Rt, cop. 1998

1 CD ; 12 cm

(A világ városai)

Minimális rendszerkövetelmény: Windows op. rendszer, 486 SX 25 MHz, 8 Mb REM, VGA (640x480x256 szín), 2xCD-ROM olvasó, SB-kompakt. hangkártya, 8 bit.

2. A tesztelési környezet leírása:

Operációs rendszer: Windows 98

Hardver: Pentium III 800 MHz, 256 MB RAM, 20 GB HD, S3 Savage4 AGP 32 MB, alaplapi integrált hangkártya, 52xCD-ROM olvasó

3. A kiadvány általános értékelése:

A Népszabadság Rt. által kiadott A világ városai című sorozat ismeretterjesztő igényvel mutatja be a címben jelzett témát. A színes és szórakoztató, helyettesítheti az útikönyvet, illetve bizonyos szempontból felhasználási területe tágabb, mint az útikönyvé. A sorozatban megjelent CD-ROM-ok mindegyike igényes tartalom és technika szempontjából is.

Mind közművelődési, mint iskolai könyvtárak számára ajánlható, jól alkalmazható könyvtárhasználati és földrajz órákon is.

4. Számítástechnikai értékelés:

A CD használata nem igényel különösebb technikai háttérrel. Nagy előnye, hogy hangkártya nélküli számítógépen is futtatható, valamint hagyományos audio CD-lejátszón is külön is élvezhető a vérepszdító zene.

Installálása egyszerű. A CD-n lévő videó részletek lejátszásához telepíteni kell a CD-n megtalálható Quick Time for Windows-t, ha még nincs a számítógépen.

Az esetleges problémák orvoslására a borítón található postai és e-mail címet, valamint telefonszámot is igénybe lehet venni.

5. Kezelőfelület:

Könnyen, gyorsan megtanulható kezelési felületet biztosít. A nyelv (magyar, angol, francia, német, olasz, portugál vagy spanyol) kiválasztása után jutunk a főmenühöz. Esztétikus, látványos a szöveg melletti kis ábrák kivilágosodása és forgása, ha a menüpontra állunk az egérrel. A szövegekhez eljutva a kétféle színű linkek különböző funkcióval bírnak. A kékre kattintva videó-bejátszást nézhetünk, a pirosra lépve képek tűnnek fel. Ha a megjelenő képekre kattintunk, nagyobb méretben csodálhatjuk meg az adott fényképet. A videó-bejátszást dupla sebességre gyorsíthatjuk a lejátszó felület jobb alsó sarkában található zöld lemezt formázó ikon segítségével.

A navigációt a szövegben nyilak segítik, a témák között az oldalak bal alsó sarokban a háttérszín felhajtott részére való kattintással mozoghatunk.

6. Tartalmi értékelés:

Miután kiválasztottuk a számunkra megfelelő nyelvet, kezdődhet a várossal való ismerkedés.

A Műemlékek címszó 12 épületet, természeti jelenséget mutat be. A képekkel, videóbejátszásokkal illusztrált, általános leírás végén hasznos információkat találunk: pontos címet, telefonszámot, tömegközlekedési megközelítési módot.

Könyvtárosok számára érdekes lehet a Nemzeti Könyvtárról szóló leírás, mely Dél-Amerikában egyedülálló gyűjteménnyel rendelkezik. A körülbelül 8 milliós állományban a kontinens fölfedezése korabeli bibliák is találhatóak.

A Múzeumok menüpont 8 múzeumot mutat be részletesebben, s még 19-nek közli a nevét, címét és nyitvatartási idejét. Érdekesség, hogy a rióiak a karneválnak és a focinak is szentelnek külön múzeumot.

A Történelmi áttekintés Rio történelmének legfontosabb állomásain kalauzolja végig a látogatót. Ez a rész nem túl részletes, egy-egy évszámhoz mindössze néhány sor információ csatlakozik. Mivel nem történelmi CD-ről van szó, nem róható fel hibájául.

A Séták 8 sétaútvonalat ajánlanak a látogatónak, bemutatva az út során látható nevezetességeket és ellátva praktikus tanácsokkal.

A Híres személyiségek címszó 6 menüpontot tartalmaz, de ebből csak 5 a szó hagyományos értelmében vett személyiség. A 6. a karnevál. Olvashatunk még futballistáról, császárról, dalszerzőről, plasztikai sebészről, költőről.

A Hasznos tudnivalók rész emlékeztet leginkább a hagyományos értelemben vett útikönyvre. Szállodákról, étkezési és szórakozási lehetőségekről tájékoztat. A sort a hasznos címesk és telefonszámok listája zárja. Ezek közül a legrészletesebben a strandokat mutatja be

a CD. Ez nem véletlen egy olyan városnál, ahol 90 km hosszú a tengerpart! A strandok neve után olvasható, hogy mennyire szennyezett, milyen sportolásra alkalmas, kik látogatják, miről nevezetes.

A CD-n található még egy szótár, melyben a kiválasztott nyelven kereshetjük a szót, a keresés eredményét pedig 6 nyelven jeleníti meg.

A hajószerű ábrát választva egy Rio térképet kapunk, melynek egyes részeire kattintva az adott dologra vonatkozó információhoz ugorhatunk.

A felhasználó számára fontos információk kinyomtathatók.

7. Javaslatok:

A CD hatása valóban varázslatos, megteremtí Rio de Janeiro hangulatát. Néhány apró változtatás még tökéletesebbé tehetné.

A lehetőségekhez kevés a képek és videók száma. A meglévőket is jobban ki lehetne használni, ha több helyről is mutatna rá link, például a Séták megfelelő részéről a Műemlékeknél bemutatott múzeumokra.

A Történelmi áttekintésnél ötletes a megoldás, hogy az időben a jelen felé közeledve a szöveg melletti kezdetben elmosódott kép egyre határozottabb és élesebb lesz, végül határozottan feltűnik a város látképe. Mégis szemléletesebb lenne, ha az évszámokhoz tartozó eseményt illusztrálnák.

Mindezt figyelembe véve jelenlegi formájában is hasznosnak és szépnek találok a Rio de Janeiro CD-ROM-ot, jól alkalmazhatónak a tanítási- és könyvtárhasználati órákon.

3. Óraleírás

Az óra anyaga: Könyvtárhasználati óra: a számítógép használata a szépirodalom olvasása és tanulása során

Az óra témája: szépirodalmi szövegek „elérése” különböző információ-hordozók segítségével

Az óra típusa: gyakorló-rendszerező óra

Osztály: 8.

A csoport létszáma: 15 fő

A tanítás helye: bármely általános iskola könyvtára, ahol legalább 3 multimédiás számítógép áll a tanulók rendelkezésére

Tanít: a könyvtárostanárr

A tanítás ideje: február hónap

Az óra időtartama: 45 perc

Az óra célja:

oktatási: információk gyűjtése a Verstár' 98 című CD-ROM, a Digitális Irodalmi Akadémia (<http://www.neumann-haz.hu>) és a Magyar Elektronikus Könyvtár (<http://www.mek.iif.hu>) segítségével

az irodalmi ismeretek felelevenítése (műnem, műfaj, szépirodalom, ismeretközlő irodalom)

Kosztolányi Dezső, Weöres Sándor és Pilinszky János verseinek olvasása, életrajzi adatok

képzési: a számítógépen való keresés készségszintű használata

a vázlatírás, jegyzetelés gyakorlása

nevelési: szépirodalmi szövegek a multimédiában

Didaktikai feladatok	Az óra logikai felépítése	Módszerek, eljárások	Szemléltetés
1. Bevezetés Motiváció Az irodalmi előismeretek felelevenítése Ismétlés Az irodalmi előismeretek felelevenítése Ismétlés	<ul style="list-style-type: none"> · Kezdjük a mai órát Örkény István egyik egypercesével! A címét nektek kell kitalálni. - Örkény István: Apróhirdetés című egyperces novellájának felolvasása – <p><i>Tanári kérdés:</i> Mi lehet a mű címe? <i>Várható válasz:</i> hirdetés, apróhirdetés.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Most elmondok nektek egy szöveget, Tamkó Sirató Károly írta. -Tamkó Sirató Károly: Apróhirdetés című versének az elmondása- <p><i>Tanári kérdés:</i> Mi a közös a két szöveg címében? <i>Várható válasz:</i> mindkettő hirdetés. <i>Tanári kérdés:</i> Mi a különbség a két szöveg között? <i>Várható válasz:</i> az egyik vers, a másik novella. <i>Tanári kérdés:</i> Milyen műnembe tartozik a</p>	<p>Tanári közlés</p> <p>Tanári bemutatás</p> <p>Frontális osztálymunka</p> <p>Tanári közlés</p> <p>Tanári bemutatás</p> <p>Frontális osztálymunka</p>	A két szöveg

<p>Értékelés</p>	<p><i>Tanári kérdés:</i> Megértették-e CD-ROM használatát? <i>Várható válasz:</i> igen. <i>Tanári kérdés:</i> Milyen eszközökkel érte el A., hogy megértsetek az elhangzottakat? <i>Várható válasz:</i> Hangosan beszélt, logikus volt a felépítés, jól szemléltetett... <i>Tanári kérdés:</i> Mi került a vázlatba</p>	<p>Frontális osztálymunka</p>	
<p>Részösszefoglalás Készségfejlesztés (a jegyzetelés gyakorlása)</p> <p>Az új ismeret bemutatása</p>	<p>A vázlat: - Verstár'98 CD-ROM -versek, idézetek, szerzők keresése -versek meghallgatása</p> <ul style="list-style-type: none"> · Most barangoljunk egy kicsit az interneten, látogassuk meg B. segítségével a Neumann-házat! - Kiselőadás. A bemutatás kivetítő és a számítógép segítségével történik, a tanulók a vásznon követik a bemutatók, közben vázlatot készítenek. <p>(Bemutatott információkat lásd a leírás mellékletében: 2. Pont) –</p>	<p>Tanári közlés</p> <p>Egyéni munkaforma, induktív eljárás</p>	<p>Projektor, számítógép, internet</p>
<p>Részösszefoglalás Készségfejlesztés (a jegyzetelés gyakorlása)</p>	<p><i>Tanári kérdés:</i> Mi került a vázlatba? <i>Várható válasz:</i> 2. Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) Cím: http://www.neumann-haz.hu</p> <ul style="list-style-type: none"> -életrajzok -digitális könyvek -bibliográfiák 		
<p>Értékelés</p> <p>Az új ismeret bemutatása</p>	<ul style="list-style-type: none"> · Tanári közlés: a rövid bemutatás érthető volt, hiszen pontos vázlatot írtatok. Maradjunk a hálón. C. a MEK-kel ismertet meg minket. - Kiselőadás A bemutatás kivetítő és a számítógép segítségével történik, a tanulók a vásznon követik a bemutatók, közben vázlatot készítenek. <p>(Bemutatott információkat lásd a leírás mellékletében: 3. Pont) –</p>	<p>Egyéni munkaforma, induktív eljárással</p>	<p>Projektor, számítógép, internet</p>
<p>Részösszefoglalás Készségfejlesztés</p>	<ul style="list-style-type: none"> · D. olvassa fel a vázlatot! - Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) Cím: http://www.mek.iif.hu -olvasótermi témák szerinti elrendezés 	<p>Tanári közlés</p>	

(a jegyzetelés gyakorlása)	-Humán területek, kultúra -Szépirodalom <i>Tanári kérdés:</i> Miért volt jó a bemutatás? <i>Várható válasz:</i> Jól használta a nyelvi és nyelven kívüli kommunikációs eszközöket, jól szemléltetett.		
Értékelés			
3. Motiváció Az új ismeretek alkalmazása, gyakorlás	<ul style="list-style-type: none"> · A, B és C vezetésével alkossatok csoportot, de a csoportvezetők nem választhatják azt az eszközt, amiből a bemutatót tartották! A csoportok egy-egy számítógépnél foglaljanak helyet! · Minden csoport kap egy-egy borítékot, amiben a feladatokat és a használandó eszköz nevét találjátok. (Lásd a leírás melékletének 4. Pontja) 	Tanári közlés Csoportalkotás	
	<ul style="list-style-type: none"> - a diákok elvégzik a kapott feladatokat – · Miután mindannyian befejezték a munkát, lássuk, mik voltak a feladatok, milyen eredményt kaptatok! · A csoport! Ismertessétek a feladatokat eredményét! 	Heterogén csoportmunka Tanári közlés	Boríték Számítógép, internet, CD-ROM (Verstár)
Ellenőrzés	<ul style="list-style-type: none"> - A csoport tagjai számítógépen megmutatják, hogyan találták meg az információkat, kiosztják a nyomtatott verseket. – · Nagyon jól dolgoztatok! Nézzük meg a B) csoport bemutatóját! 	Csoportmunka Tanári közlés	Projektor, számítógép, internet Nyomtatott szöveg
Értékelés, ellenőrzés	<ul style="list-style-type: none"> - A csoport tagjai számítógépen megmutatják, hogyan találták meg az információkat, kiosztják a nyomtatott verseket. – · Kiváló munkát végeztetek! Hallgassuk meg a C) csoportot! 	Csoportmunka Tanári közlés	Projektor, számítógép, internet Nyomtatott szöveg
Értékelés, Ellenőrzés	<ul style="list-style-type: none"> - A csoport tagjai számítógépen megmutatják, hogyan találták meg az információkat, lejátsszák a Kosztolányi verset – · Mindhárom csoport kitűnően dolgozott. <p><i>Tanári kérdés:</i> Mi az, ami a három költőt</p>	Tanári közlés Tanári közlés	Számítógép, CD-ROM

Értékelés	összeköti? <i>Várható válasz:</i> Nyugatosok	Frontális osztálymunka	
4. Összefoglalás	<i>Tanári kérdés:</i> Mit jelentenek ezek a rövidítések: DIA MEK? <i>Várható válasz:</i> Digitális Irodalmi Akadémia Magyar Elektronikus Könyvtár <i>Tanári kérdés:</i> Milyen információhordozókat használtunk a mai órán? <i>Várható válasz:</i> Internet, CD-ROM	Frontális osztálymunka	
	· Ügyesen és jól dolgoztatok a mai órán A következő találkozásunk alkalmával a Nyugatról és koráról gyűjtünk anyagot az internetről.	Tanári közlés	

Az óraleírás melléklete

1. A Verstár'98 CD-ROM bemutatása

Általános ismertetés:

A Verstár'98 című CD-ROM negyvenkilenc magyar költő összes versét, elbeszélő költeményét, versfordítását tartalmazza. A tízezernyi vers teljes szövegében keresgélhetünk. Ötórányi hanganyaggal, elmondott és megzenésített versekkel mutatják be a magyar líra klasszikusait. Latinovits Zoltán, Major Tamás, Mensáros László, Jordán Tamás, Galkó Balázs mondja a verseket, Sebő Ferenc zenésítette meg. (Egy részlet bemutatása).

A CD-ROM használata szemléltetéssel:

- A verstár segítségével pillanatok alatt megtalálhatunk egy-egy keresett versrészletet, megtudhatjuk egy fejükben motoszkáló töredék pontos szövegét, fellelhetjük az ismert idézet szerzőjét. (A diákok mondhatnak egy versrészletet az elhangzottak szemléltetésére.)
- A keresés mellett munkánkat számos hasznos segédeszköz támogatja: saját kereshető megjegyzéseket fűzhetünk a versekhez, használhatjuk a hierarchikus tartalomjegyzéket, szövegkiemelőt. A versrészleteket átemelhetjük kedvenc szövegszerkesztőnkbe, vagy közvetlenül ki is nyomtathatjuk. (Egy részleten illusztrálja az elhangzottakat a diák).

2. Digitális Irodalmi Akadémia

Általános ismertetés:

A Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ (a Neumann-ház) 1997-ben jött létre azzal a céllal, hogy részt vegyen a magyar kulturális örökség digitalizálásában és az internet segítségével elérhetővé tegye a műveket itthon és külföldön egyaránt.

A szolgáltatásoknál a Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) célja, hogy a magyar szépírók művei elérhetőek legyenek a világ bármely részén egy egységesen kezelhető adatbázisban az interneten. A célja az is, hogy a teljes adatbázisban sok szempontú keresési lehetőséget biztosítsanak az irodalom iránt érdeklődőknek és megbízható információkhoz jussanak a kutatók is.

A webhely használata (bemutató szemléltetéssel):

Cím: <http://www.neumann-haz.hu>

Itt klikkeljünk a Digitális Irodalmi Akadémia címszóra. A felsorolt szerzők közül válasszunk valakit. Itt láthatjuk a szerzővel kapcsolatos legfontosabb információkat: életrajz, digitális könyvek, bibliográfia, szakirodalom. Ezekben a témakörökben merülhetünk el a DIA segítségével.

3. MEK Magyar Elektronikus Könyvtár

Általános ismertetés:

Az Országos Széchényi Könyvtár egyik projektje, központi gyűjtőhely, több mint 4200 dokumentumot tartalmaz. A dokumentumok magyar nyelvűek, magyar vonatkozásúak oktatási, tudományos és kulturális célokra alkalmasak.

A webhely használata (bemutató szemléltetéssel):

Cím: <http://www.mek.iif.hu>

Itt láthatjátok a könyvtár részeit. A bal oldalon találhatjátok például az általános információkat, a katalógust, a kiállításokat. A katalógus több szempont szerint kereshető. Menjünk az olvasóterembe. Itt a természet- és társadalomtudományi írások közül válogathatunk.

4. feladatok a csoportmunkához

A) csoport - DIA

Pilinszky János hol járt középiskolába és mikor?

Mely verséből való a következő idézet: „Nyers marharépat evett...”.

Töltsétek le a verset és nyomtassátok ki a többieknek is!

B) csoport - MEK

Keressétek meg Weöres Sándor Bóbita című versciklusát!

Mutassátok be az összes lehetséges útvonalat, amin eljuttattok odáig!

Válasszatok egy számotokra kedves verset a ciklusból, és nyomtassátok ki a többieknek is!

C) csoport – Verstár '98

Kosztolányi Dezső mely versében szerepel az alábbi két sor:

„...És általérzi tűnő életét,

míg zúgva kattog a forró kerék,

Melyik kötetében található?

Mikor írta?

Hallgattassátok meg a többiekkel a verset!

Utószó

A dolgozatban összefoglaltam, hogy az információs társadalom meglátásom szerint milyen elvárásokat támaszt az oktatással, azon belül az iskolai könyvtárakkal szemben. A kor kihívásaira milyen válaszlehetőségek adódnak, hol a helye az iskolai könyvtárnak a mai közoktatásban, a kerettantervben. Az Információs és Kommunikációs Technika (IKT) mely eszközei miként alkalmazhatók a könyvtárhasználatban.

Igyekeztem felhívni a figyelmet azokra a közoktatást jellemző ellentmondásokra, amelyek az elvárásokat és a jelenlegi általános viszonyokat jellemzik. Sürgetőnek érzem a mihamarabbi szemléletváltást az egész pedagógustársadalomban, beleértve a könyvtárostanárokat is. A számítógép, az internet olyan **eszköz**, amelyet pedagógiai céljaink elérésében, tanulóink társadalmi beilleszkedésének elősegítésében eredményesen használhatunk fel.

Ehhez azonban elengedhetetlenül szükséges a pedagógusok, és nem csupán a könyvtárostanárok hozzáállásának megváltozása. A tanári kreativitás kibontakoztatásának eszköze és lehetősége ez a terület. A ma még hiányzó módszertani segédanyagok, útmutatók, multimédiás oktatóanyagok kidolgozóinak és felhasználóinak maguknak a tanároknak kell lenniük. Az iskolák saját kereteiken belül (belső pályázatok) is sokat tehetnek az információs és kommunikációs technikai eszközök oktatásba való beillesztéséért.

A jelen dolgozat folytatható abban az értelemben, hogy tovább bővíthető óraleírásokkal, a gyakorlati alkalmazást segítő feladatokkal, eseteleírásokkal. Feladatomban érzem a továbbiakban ezt a munkát folytatni, s kollegáimnak továbbadni.

Melléklet:

Könyvtárhasználati tankönyvek, segédkönyvek

Szerző	Cím	Kiadó
	Könyvtári kalauz. Segédkönyv gyermek- és iskolai könyvtárosoknak	OSZK KMK
Czene Gyuláné	Könyv- és könyvtárhasználati figy. az ált.isk. 5-6. osztályos történelem tanításához	Salgótarján Petőfi Sándor Iskola
Fülöp Géza	Olvasók, könyvek, könyvtárak (a kezdetektől 1848-49-ig)	Magyar Pedagógiai Műhely
Gyermánné Huga Ibolya	Könyvek és könyvtárak titkai 1-2. osztály	Apáczai
Gyermánné Huga Ibolya	Vár a könyvtár 3-4. osztály	Apáczai
Heffner Anna	Könyv a könyvről	Nemzeti Tankönyvkiadó
Homor T. - Mészáros A.	Az információ és az ember. Segédkönyv az ismeretszerzés elsajátításához 12-18. éves tanulók részére	Gondolat - új kiadója Mozaik
Homor T. - Mészáros A.	Az információ és az ember. Feladatgyűjtemény	Gondolat - új kiadója Mozaik
Homor Tivadar Szerk.	Könyv- és könyvtárhasználati ismeretek Tanmenet az ált.isk. 1-8. évfolyam számára	Győr, Városi Könyvtár
Huga Ibolya	Könyv- és könyvtárhasználati munkafüzet az ált. isk. 1-4.osztályosainak számára	Dinasztia
Katsányi Sándor Könyves-Tóth Lilla	Információ-Könyv-Könyvtár 2. Iformációkereső gyakorlatok a könyvtárban 12-18. éveseknek	Typotex
Kokas Károly	Informatika - Könyvtárhasználati ismeretek 7-10 évf.	Mozaik
Könyves-Tóth Lilla	Információ - Könyv - Könyvtár 1. Alapfokú információkereső gyakorlatok a könyvtárban 8-12 éveseknek	Typotex
Melykóné Tózsér Judit	A könyv és birodalma. Tanulási segédlet az önművelési kultúra megalapozásához 9-12 éveseknek	Dinasztia
Melykóné Tózsér Judit	A könyv és birodalma feladatfüzet az 5-6. osztályosok számára	Dinasztia
Mosoni Árpád	Környezetünk technikája Informatika	Nemzeti Tankönyvkiadó
Német I.-Német N	Informatika Munkáltató tankönyv. 5. o.	Calibra
Németh K. - Szőke A.	Könyv- és könyvtárhasználat 1-2. o.	Dinasztia
Németh K. - Szőke A.	Könyv- és könyvtárhasználat 3-4. o.	Dinasztia
Pitrik József	Informatika 5-6. o. Könyvtárhasználat, számítástechnika	Apáczai
Pitrik József	Informatika 7-8. o. Könyvtárhasználat, számítástechnika	Apáczai

Sándor Gertrúd	Könyves füzet. Segédeszköz és feladatgyűjtemény a könyvtárhasználat gyakorlásához az ált. isk. 2-8. o.	Korona - új kiadója Korona Nova
Sáráné Lukátsy Sarolta Szerk.	Az ember feje nem lexikon. Könyvtári rejtvények, feladatok általános iskolásoknak	Mozaik
Sáráné Lukátsy Sarolta Szerk.	Az ember feje nem lexikon megoldások ped. és könyvtárosok számára	Mozaik
Seressné Bartha Ibolya	Út a forráshoz 7.o Informatika - Könyv - Könyvtárhasználat	Pedellus
Seressné Bartha Ibolya	Út a forráshoz - elektronikus könyvtár- és dokumentumhasználat 8-10. osztály	Pedellus

Bibliográfia

Árkos Iván: *CD-ROM-ok az oktatásban* : „Enciklopaedia Humana Hungarica” sorozat (1. rész) In: Új Pedagógiai Szemle, 2002. 2. sz. 95-100. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=2002-02-kf-Arkos-CD.html>

Az elmélet és a valóság kontrasztja : az iskolai könyvtári konferencia előadásai : 1999. október 8-9. / szerk.: Kovács Mária Szombathely : Berzsényi Dániel Főiskola, 1999

Az iskolai könyvtár : könyvtárostánárok kézikönyve / szerk.: Celler Zsuzsanna Budapest : Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1998

Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és tanulás színhelye : az IFLA és az UNESCO közös iskolai könyvtári nyilatkozata / ford.: Celler Zsuzsanna In: Könyvtári Levelező/lap, 12. évf. 2000. 4. sz. 4-6. p.

Balogh Mihály: *Könyvtárhasználat a NAT-ban* In: Könyvtárhasználat, 2. évf. 1995. 1. sz. 30. p.

Báthory Zoltán: *Tanulók, iskolák, különbségek* Budapest : OKKER, 1997

Benkő Ilona: *A Kommunikációs és Információs Technológiák (KIT) szerepe az oktatásban* In: Iskolakönyvtáros, 5. évf. 2001. 2-3. sz. 3-6. p.

Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába : módszertani segédanyag óraleírásokkal / szerk.: Dán Krisztina Budapest : Fővárosi Pedagógiai Intézet, 2001

Celler Zsuzsanna: *Iskolai könyvtár – médiatár – tanulási forrásközpont* In: Médiakommunikáció : AV-technika – oktatástechnológia – informatika – multimédia, 27. évf. 5. sz. 175-177. p.

Cs. Bogyó Katalin: *Technika óra a könyvtárban CD-ROM használatával, avagy növénytermesztés számítógéppel* In: Iskolakönyvtáros, 5. évf. 2001. 1. sz. 4-5. p.

Didaktika : elméleti alapok a tanítás tanuláshoz / szerk: Falus Iván Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998

Dömsödy Andrea: *A könyvtárhasználat eszköz és nem tananyag* In: Könyv és nevelés, 1999. 1. sz. 75-76. p.

Drótos László: *CD-ROM és online adatbázis-kritikák*
http://www.bibl.u-szeged.hu/mke_eksz/cdrom/cdromkrit.html

Drótos László: *Emberek a gépek mögött* In: Iskolakultúra, 10. évf. 2000. 4. sz. 10-13. p.

Fehér Péter: *A számítógép az oktatásban a harmadik évezred küszöbén* In: Új Pedagógiai Szemle, 1999. 7-8. sz. 181-189. p.
<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1999-07-in-Feher-Szamitogep.html>

Fehér Péter: *Milyen legyen egy Internet-pedagógus?* In: Agria Media '98 , Eszterházy Károly Főiskola, 1999. Eger
<http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/feherp/eloadas.htm>

Fisher, Robert: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni?* Budapest : Műszaki könyvkiadó, 1999

Forgács Tamás: *Digitális pedagógia (interaktív multimédia) a tudás elmélyítésében* In: Agria Media '98 , Eszterházy Károly Főiskola, 1999. Eger
<http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/forgacst/sablon.htm>

Forgó Sándor: *A multimédiás oktatóprogramok minőségének szerepe a médiakompetenciák kialakításában* In: Új Pedagógiai Szemle, 2001. 7-8. sz. 69-77. p.
<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=2001-07-it-Forgo-Multimedias.html>

Hídvéginé Miklós Katalin: *Multimédiás oktatóprogramok minősítésének lehetőségei* In: *Agria Media '98*, Eszterházy Károly Főiskola, 1999. Eger

<http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/hidvegin/eloadas.htm>

Homo digitalis - a 21. század embere: Nyíri Kristóf filozófiatörténésszel beszélget Kőrösné Mikis Márta In: *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. 7-8. sz. 190-198. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1999-07-in-Korosne-Homo.html>

Horváth Róbert: *A multimédiás szemléltető anyag szerepe az oktatásban* In: *Agria Media '98*, Eszterházy Károly Főiskola, 1999. Eger

<http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/horvathr/eloadas.htm>

Írisz - Sulinet : Ablak a világra 2000 / szerk.: Kozma Róbert Budapest : OKKER, 2000

Iszály György Barna: *Elektronikus könyvtár: a jövő vagy már a jelen!?* In: *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 10. évf. 2001. 6. sz. 47-50. p.

Kárpáti Andrea: *Oktatási szoftverek minőségének vizsgálata* In: *Új Pedagógiai Szemle* 2000. 3. sz.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=2000-03-ol-Karpati-Oktatasi.html>

Katsányi Sándor: *Információkereső technikák elsajátításának problémái változó körülmények között* In: *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. 11. sz. 70-74 p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1999-11-in-Katsanyi-Informaciokereso.html>

Keszei Ernő: *Virtuális kalauz egy oktatási webállományhoz* In: *Új Pedagógiai Szemle*, 2001. 7-8. sz. 97-104. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=2001-07-it-Keszei-Virtualis.html>

Kokas Károly: *A megújult könyvtár szerepe az iskolában* In: *Könyvtárhasználat*, 5. évf. 1999. 4. sz. 14-23. p.

<http://www.mozaik.info.hu/Homepage/FTP/MS-9899V.HTM>

Kokas Károly: *Könyvtárak az ezredforduló után* In: *Iskolakultúra*, 10. évf. 2000. 4. sz. 3-9. p.

<http://www.mek.iif.hu/porta/tarsad/konyvtar/inftars/jovoktar>

Kokas Károly: *SZEZÁM : szakmai portálsite-ok, subject gateway-ek közös rendszere a NIIF hálózaton* Kézirat

Koltay Tibor: *Digitális könyvtárak a világban* In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 45. évf.1998. 7. sz. 255-264. p.

Komenczi Bertalan: *Hiányzó láncszem? Virtuális mezővilág: az iskolai könyvtár* In: *Agria Media '98*, Eszterházy Károly Főiskola, 1999. Eger.

<http://www.ektf.hu/rendezv/agria98/komenci/eloadas.htm>

Komenczi Bertalan: *Off line - az információs társadalom közoktatási stratégiája* In: Új Pedagógiai Szemle, 1999. 7-8. sz. 160-180. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1999-07-in-Komenczi-Off.html>

Komenczi Bertalan: *On-line – Az információs társadalom és az oktatás* In: Új Pedagógiai Szemle, 1997. 7-8. sz. 74-96. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=1997-07-lk-Komenczi-Online.html>

Komenczi Bertalan: *Orbis sensualium pictus : multimédia az iskolában* In: *Iskolakultúra*, 7. évf. 1997. 1. sz. melléklet

<http://www.berze-nagy.sulinet.hu/orbis/orbis.htm>

Kovács Mária: *A könyvtárhasználati ismeretek oktatása : szakmódszertan könyvtárostanár hallgatóknak* Szombathely : Berzsényi Dániel Főiskola, 2001

Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanár! Budapest : Könyvtárostanárok szervezete, 1995

Könyvtárosok kézikönyve 3. / szerk.: Horváth Tibor, Papp István, Budapest : Osiris Kiadó, 2001

Mertus Lászlóné: *Az iskolai könyvtárügy helyzete az országos könyvtárpolitikai intézkedések tükrében (1945-1986)* In: *Könyv és nevelés, Új folyam*, 2000. 3. sz. 99-111. p.

Molnár Szilárd: *A magyar netizen*

<http://www.ittk.hu/infinity/2000/0713/index2.html>

Nagy Attila: *Olvasásfejlesztés, könyvtárhasználat - kritikus gondolkodás : szócikkmásolástól a paródiairásig* Budapest : Országos Széchényi Könyvtár : Osiris Kiadó, 2001

Ormándi János - Dobos János: *Az Internet oktatási alkalmazása* In: *Fejlesztő pedagógia*, 2. évf. 2000. 3. sz. 4-12. p.

Takács Attila - Farkas Csaba: *Oktatási Portál a budapesti Jedlik Ányos Gimnáziumban*

<http://nws.iif.hu/ncd2001/docs/eloadas/58/index.htm>

Tarr Bence: *Keresés az interneten* Budapest : Panem, 2001

Tószegi Zsuzsanna: *A digitális könyvtár mítosza* In: *Iskolakultúra*, 10. évf. 2000. 4. sz.14-19. p.

Tószegi Zsuzsanna: *Az új modus legendi: nemcsak a számítógép miatt változik a könyvolvasás* In: *Könyv és nevelés*, 3. évf. 2001. 2. sz. 24-29. p.

Tószegi Zsuzsanna: *Multimédia a könyvtárban* Budapest : Akadémiai Kiadó, 1997

Török Balázs: *A diákok számítógép-használati szokásai - internetezés és elektronikus levelezés* In: *Új Pedagógiai Szemle*, 2001. 7-8. sz. 105-122. p.

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=2001-07-it-Torok-Diakok.html>

Ugrin Gáborné: *Könyvtár a helyi tantervben I.* In: *Könyvtárhasználat*, 1. évf. 1994. 3. sz. 22-25. p.

Ugrin Gáborné: *Könyvtár a helyi tantervben II.* In: *Könyvtárhasználat*, 1. évf. 1994. 4. sz. 27-29. p.

Ugrin Gáborné: *Könyvtárostanárok az iskolában – MIE-füzetek*, Budapest, 1997

Válas Péter: *A Web tanítása - információszerzés a hálózaton* In: *Iskolakultúra*, 9. évf. 1999. 6-7. sz. 36-50. p.

Válas Péter: *Etika a világhálón : diákoknak, tanároknak, intézményvezetőknek, szülőknek*

<http://www.oki.hu/cikk.asp?Kod=internetetika-valas-etika.html>

Vekerdi László: *Hagyományos könyvtár - elektronikus könyvtár* In: *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 9. évf. 2000. 2. sz. 41-47 p.